

تصوير ابو عبد الرحمن الكردي

كهسايه تيهك ميژوو سته می لی کردووہ

سولتان عبدالحمیدی دووہم

منتکھ
اقرا الثقافہ

نووسینی

محمد مصطفی الہلالی

وہرگیرائی

کاروان رہشید محی الدین

www.igra.ablakhontada.com

پابلس

کامفی لہ چاپدانی پاریشادراوہ پب
نارین

ناوی کتیب سولتان عبدالحمیدی دوہم

نوسینی محمد مصطفی الہلالی

وہرگپرانسی کاروان رہشید محی الدین

پیشہکی وپیداچوونہوہی نہحمہد رہنجیار

تایپ ریاز محمود کاکہ

ہہلہچن عمر محمد

نہخشہسازی ناوہوہ کومپیوتہری نارین (محمد علی)

نورہو سالی چاپ یہکہم ۲۰۱۲ز

ژمارہی سپاردن ژمارہ سپاردنی (۱۱۴۰)ی سالی ۲۰۱۰ی پیدراوہ

بازاری زانست بو کتیب و چاپہمہنی

website: www.nareenpub.com

E-mail: info@nareenpub.com

nareenpub@gmail.com

تہلہفون: ۲۵۱۱۹۸۲ ۶۶ (۰۰۹۶۴)

موبایل: ۰۰۹۶۴ ۷۵۰۴۰۶۴۶۱۰

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

نارین

سوئتان
عبدالحمیدی دووہم

که سایه تیهك میژوو ستهمی لی کردووہ

سوئتان

عبدالحمیدی دووہم

نووسینی

محمد مصطفیٰ الہلالی

وہرگیّرانی

کاروان پھشید محی الدین

ناریت

پیشه کی

له گه ل دهست پیکردنی سدهی چواردهیه می زاینی هه تا هه ردوو سدهی پانزه و شانزه دا، عوسمانیه کان گه وره ترین ئیمپراتوریه تی ئیسلامیان دامه زراند که له بواری سه ربازی و ئابووری و رامیاریدا زور پان و پور و به هیز بوو، ئەم دهوله ته دریز بوویه وه هه ر له فیه نناوه تا ته نگه لانی (باب المنذب) و ولاتی قه وقاز له ناو باکوری ئەفریقایا وه، بو که ناری ده ریای ئەتله سی، پووبه ری زهوی ولاته که له (۲۰) ملیون کیلومه تری چوارگوشه تیپه ری کرد بوو، ئەمه ش به هوی جیهاد و نه به ردی سه رکرده و سولتانه مه زنه کانیا نه وه که به ههستیکی باوه رداری پاسته قینه وه حوکومرانیان ده کرد و، ولاتانی ئیسلامیان یه ک خسته وه، توانیان کۆمه لیک شانشین و ویلیه تی ئەوروپا بخه نه سه ر دهوله تی ئیسلامی، وه ک: پزگارکردنی (قوسته نتینیه) که هه موو عه رب هه ر له سه رده می موعاویه ی کورپی ئەبو سوفیانه وه هه ولی پزگارکردنیان داوه! چونکه پیغه مبه ری خوا (صلی الله علیه وسلم) ده رباره ی قوسته نتینیه فه رموویه تی: (لتفتحن القسطنطنیه ولنعم الامیر امیرها ولنعم الجیش ذلک الجیش) رواه احمد فی مسنده واته: قوسته نتینیه فه تح ده کریت، ئەمیره که ی باشترین ئەمیره و سوپاکه شی باشترین سوپایه .

عوسمانیه کان له سه ره تاي جيهاد كردنيان وه به ره نگاري هيژه
 پوژئاوايييه کان بوونه وه که ده يان ويست به ره و ولاتي ئيسلام مل بنين!
 هه موو شانشينه کاني ولاتي ئيسلاميان کرده سوپايه کي يه کگرتوو، به
 تاييه ت له دۆلي ئه نازۆله وه پووبه رووي بيژه نتينيه کان بوونه وه،
 ئه مه ش دواي ئه وه ي که پايته ختي ولاته که يان بووه و سه ره ئه نجام
 به ره و ئه وروپا هيژشيان برد، دواي ئه وه ي ئه وروپيه کانيش به ره و
 ولاتي ئيسلام مليان نا و عوسمانيه کانيش توانيان ئيسپانيه کان له
 ولاتي ئه نده لوس و پووباره ئيسلاميه کان وه دهر بنين، به تاييه ت له
 که ناره کاني ده ريای ناوه پاست، تا سه ره ئه نجام ئه م ده ريایه بوو به
 ده ريایه کي ئيسلامي، هه روه ها به سه ر پووسه کانداسه رکه وتن و
 ده سه ت لاتي پورتوگاليه کانيان له پوژه لاتدا نه هيشت و سه رکه وتن
 به سه ر دوژمنان دا، ئيدي ده ستيان کرد به بلاوکردنه وه ي ئيسلام له نيو
 ئه و ولاتانه ي تازه خوړي ئيسلاميان پي گه يشتبوو، ئيمپراتوريه تي
 ئيسلامي هه ر له سه ره تاي دروست بوونيه وه خوړي يه کلا کردبوويه وه
 بو به هيژ کردني شه وکه تي ئيسلام و پاراستني له هه ردوژمني کي
 ده ره کي، نزیکه ي شه ش سه ده به رده وام له جه نگدا بوون دژي پوژئاوا
 و له هه ولي ئه وه دا بوون که حوکم و دادگه ري ئيسلامي بگه يه ننه
 به شي کي زوري ئه وروپا، خوښ به ختانه له وه نگاهه دا سه رکه وتن و

بوون و توانیان ہیرشی پوژٹاوا بو سہر ولاتی ئیسلام دوابخن کہ دواتر پوژٹاوا پی ئی ہہستا.

ئیمپراتوریہ تی عوسمانی لہ پوانگہی تورکہ عوسمانیہ کانہ وہ وک ئیسلام خوئی سہیریان دہ کردو، میژوونووسہ کان کہ باسی ولاتی عوسمانیہ کانیان دہ کرد، بہ (دار الاسلام) ناویان بردوہ و سوپاکہ شیان بہ سوپای ئیسلام ناوژد کردوہ، ہر وہا سہر کردہ کہ شیان بہ (شیخ الاسلام) ناو ہیناوہ، ہہ موو ولاتہ کانی خوئیان کہ لہ ژیر دہستہ لاتی عوسمانیہ کان دا بوون وک موسلمان وشوین کہ وتہی ئیسلام سہیریان کردوون، وشہی عوسمانی واتہ: لہ بنہ رتدا دامہ زرینہ رانی بو عوسمان ناویک دہگہ پرتہ وہ، وک چون عہ باسیہ کان و ئہ مہویہ کان ئاماژہیہ بو ناوی خانہ وادہی دہسہ لاتدار، وشہی عوسمانی ہہرگیز کہس بہ شیوازی نہتہ وہ پہرستی لیئی تی نگہشتوہ، مہگہر داوی سہدہی نوزدہ ئہ ویش لہ ژیر کاریگہری فیکرہی لیبرالی ئہ وروپیہ وہ وا ناوژد دہکرا.

لہ کوتاییدا پیم خوشہ ئاماژہ بہ وہ بدہم کہ ئہم کتیبہم بہ لاوہ زور نایاب بوو، وہ لہ سالی (۱۹۹۸) وہ لہ لای خوّم پاراستوومہ! بہ ئومیدی ئہ وہی پوژیک و ہریگپردریت بو سہر زمانی شیرینی کوردی، دواجارو پاش یانزہ سال لہ سہر داوی بہندہ، برای بہ پیزم (م. کاروان

پہشید) لہ ماویہ کی کہ مدا و ہری گیپایہ سہر زمانی کوردی، من
 دست خوشی لی دہ کہ م و ٹومیدہ وارم پینوسہ کہی بہ رده وام و
 کاریگہ رتر بیئت، بہ ئاراستہی خزمہ ت کردنی ئیسلام و موسلمانان و
 میژووی پرشنگذاری ئیسلامیمان.

لہ گہ ل ریزدا

ئہ حمہ د پرنجیار

ہہ لہ بجہی شہید

سولتان عبدالحمید و پیش‌گه‌یشتنی به کورسی فه‌رمان په‌وایی :

سولتان عبدالحمید کورپی سولتان عبدالمجیده، ناوبراو له پوژئی چوار شه‌مه که هاوکاته به (۱۶) ی شه‌عبانی (۱۲۵۸) ی کوچی به‌رامبه‌ر به (۲۱) یان (۲۲) ی ئه‌یلولی (۱۸۴۲) له دایک بووه، شایانی باسه که سولتان عبدالحمید، سی و چواره‌مین سولتان و بیست و شه‌مه‌مین خه‌لیفه‌ی ده‌ولته‌ی عوسمانیه^(۱)، وه له ریکه‌وتی (۱۰) ی

(۱) ژماره‌ی سولتان و ده‌سه‌لاتداری عوسمانیه‌کان سی و حوت سولتان و ده‌سه‌لات داره، که یه‌که‌مین سولتان عوسمانی یه‌که‌مه، وه کوتا سولتان عبدالمجیدی کورپی عبدالعزیزه، وه له سالی (۶۹۹ ک - ۱۳۴۳ ز) بو (۱۲۹۹ ک - ۱۹۲۴) فه‌رمان په‌واییان دریژه‌ی کیشا، وه له پاش سولتان عبدالحمید سی سولتان و کاربه‌ده‌ست فه‌رمان په‌وایی ولاتیان گرتنه ده‌ست که ئه‌وانیش یه‌کیکیان برای بوو به ناوی محمدی پینجه‌م ناسراوه به (محمد الرشاد) که له سالی (۱۹۰۹) بو (۱۹۱۸) فه‌رمان په‌وایی ولاتی کرد، پاشان محمدی شه‌شم (وحید الدین) که له سالی (۱۹۱۸) بو (۱۹۲۲) له کورسی فه‌رمان په‌وایی دا بوو، پاشان کورپه‌مامه‌که‌ی (عبدالمجید) که تنه‌ا پله‌ی خه‌لیفایه‌تی پی‌سپیردرا بوو له سالی (۱۹۲۲) بو (۱۹۲۳) فه‌رمان په‌وایی ولاتی له ئه‌ستودا بوو، وه هر له‌سه‌رده‌می (عبدالمجید) دا ئه‌تاتورک دامه‌زاندنی کوماری تورکیای پاگه‌یاند که ریکه‌وتی (۲۹) ی تشرینی یه‌که‌می (۱۹۲۳) بوو، وه له ریکه‌وتی (۳) ی مارس (۱۹۲۴) دا کوتایی به ده‌سه‌لاتی خه‌لافه‌تی ئیسلامی هینرا و، سر ئه‌نجام سولتان عبدالمجید ولاتی به جیی هیشت، وه له (۲۰) ی نیسانی (۱۹۲۴) دا ئه‌تاتورک به سیستمی عه‌لمانیه‌وه جله‌وی فه‌رمان په‌وایی کوماری له تورکیادا گرتنه

شویاتی (۱۹۱۸) کۆچی دوایی کرد، ماوهی فەرمان په‌واییه‌که‌شی (۳۲) سال و (۵) مانگ و (۲۶) پۆژ بوو.

دایکی سولتان عبدالحمید ناوی (حاجی) یه، دایکی له‌ته‌مه‌نی نۆزده‌سالیدا بوو که‌خوای‌گه‌وره‌سولتان‌عبدالحمیدی‌پی‌به‌خشی، پی‌ویسته‌ئامازه‌به‌وه‌بده‌ین‌سولتان‌عبدالحمید‌زۆر‌به‌خیرایی‌گه‌شه‌ی‌ده‌کرد، به‌شی‌وازی‌گه‌شه‌ی‌جه‌سته‌یی‌و‌فسیۆلوژی‌له‌هموان‌خیراتر‌بوو، دایکی‌به‌رده‌وام‌له‌هه‌ول‌په‌روه‌رده‌کردنی‌کۆرپه‌که‌ی‌دا‌بوو، به‌شی‌وه‌یه‌که‌ته‌نانه‌ت‌یه‌که‌پۆژیش‌له‌په‌روه‌رده‌ی‌ده‌روونی‌و‌په‌وشتی‌عبدالحمید‌بی‌ئاگا‌نه‌بوو، هه‌روه‌ها‌له‌پووی‌په‌وشت‌و‌زمان‌پاراوییه‌وه‌سولتان‌زۆر‌خیرا‌گه‌شه‌ی‌کردو‌پی‌گه‌یشت!! به‌ئەندازە‌یه‌که‌هه‌مووانی‌دووچاری‌سه‌رسامی‌کردبوو، له‌ته‌مه‌نی‌چوار‌سالیدا‌که‌سایه‌تیه‌کی‌سه‌ربه‌خۆی‌ئه‌وتۆی‌لی‌دروست‌بوو، زۆر‌جار‌به‌ئاراسته‌کردنی‌پرسیار‌گه‌لی‌زۆر‌گرنگ‌هه‌مووانی‌دوچاری‌شۆک‌ده‌کرد، که‌ئه‌مه‌به‌لگه‌بوو‌له‌سه‌ر‌زیره‌کی‌و‌زرنگی‌سولتان‌عبدالحمید‌و‌هه‌ر‌له‌ته‌مه‌نی‌مندالیه‌وه‌ده‌وروبه‌ره‌که‌ی‌ده‌یان‌زانی‌که‌ئاینده‌ی‌سولتان‌ئاینده‌یه‌کی‌گه‌ش‌و‌جیگای‌ئومیدی‌موسلمانانه، چونکه‌حیکمه‌ت‌و‌ژی‌ری‌و‌سه‌لیقه‌که‌ی‌له‌و‌باره‌وه

باشترین شاهید بوون! به ردهوام به چاوی وریاییه وه سهیری ده ورو بهری ده کرد، وه له چاوه کانیدا نهینیه که به دی ده کرا که سولتان دوو چاوی گه وردهی سه وزی هه بوو، به لام له بهر ئه وهی هیشتا توانای قسه کردنی زۆر باش نه بوو، هه روه ها می شک و بیرکردنه وه شی ته و او کامل نه بوو بوو، تا توانای وه رگرتنی ئه و سروشت و وته جوانانهی ده و روبه ری هه بیته و، هه ست به جوانیه کانی گه ردوون بکات، که خوای گه وره به ده سه ته لاتنی خوئی دروستی کردوون ونه خشه ی بوکیشاون، هه مان کات دایکی زۆر به جوانی هه ستی به زیره کی و وریایی جگه ر گوشه که ی کرد بوو، هه رگیزای هه رگیز له سه ر ترس و بق لیبوون و توله سه ندن په روه رده ی نه ده کرد، به لکو له سه ر خو شه ویستی په روه رده ی ده کرد به و ئومیده ی که منداله که ی به ره ه میکی باش پی شکه ش به ئیسلام و موسلمانان بکات، هه روه که له مه و دواش ئاماژه ی پی ده ده یین، سولتان عبدالحمید له میژووی ئیسلامیدا خزمه تیکی ئه و تووی بو خوئی تو مار کردووه که هه رگیز له بیر ناکریت و ته نها خوای په روه رده گار ده توانیت له جیاتی ئیسلام و موسولمانان پاداشتی بداته وه .

کاتیک سولتان عبدالحمید ته مه نی گه یشته سه روو شه ش سال و، له سالی (۱۸۴۹) دا دایکی کوچی دوی کی کرد، که نه و کات دایکی ته مه نی بیست و شه ش سال بوو که کوچی دوی کی کرد.

له ته مه نی هه شت سالی دا درایه ده ست مامؤستایه ک تا فی ری نوسین و خویندنه وه ی بکات، پاشان قورئانی پیروز و زوریک له فرموده کانی پیغمبه ری خوی (صلی الله علیه وسلم) له بهر کرد، وه هه روه ها به شیک له شیعی کون (قدیم) ی له بهر کرد، وه ریگاکانی فی ربونی زانسته کان بریتی بوون له نوسین پاشان خویندنه وه و دواتر له بهری ده کردن.

پیویسته ئاماژه به وه ش بدهین که سولتان عبدالحمید هاوشیوه ی خه لیفه ی عوسمانیه کان توانای نه وه ی هه بوو به چه ند زمانیک قسه بکات، زور به جوانی دهیتوانی به زمانی قورئان قسه بکات، هه روه ها شاره زایی له زمانی فارسی (شیعر - ئه ده ب) دا هه بوو، دهیتوانی به فارسی قسه بکات، وه زمانی تورکیشی ده زانی وه کو زمانیکی پیویستی ژبانی پوزانه سهیری ده کرد، هاوکات زمانی ئه لمانی و فه رهنسی و ئینگلیزی و پوسیشی ده زانی.

ہر وہا سولتان عبدالحمیدی دووہم، بہرہی شیعریشی پیدرابوو
 حہزی لہ شیعرنوسین دہکرد، کچہکھی کہ ناوی عائیشہیہ ہندیک
 لہ شیعرهکانی باوکی بلاوکردهوہ لہ کتیبہکھی دا بہ ناوی (ابی
 عبدالحمید) ئەمەش بەشیکہ لہ وشیعرهی سولتان عبدالحمید، کہ تیایدا
 لہ خوای گہورہ دەپارپتہوہ، لہ و کاتہدا کہ موئامہرہچیہکان دینہ
 کوؤشکہکھی و سەرئەنجام کوؤتایی بہ دەستہلاتہکھی دەہینن:

يا إلهي اني اعرف انك عزيز... وليس احد سواك

انك واحد وليس سواك

يا إلهي خذ بيدي في هذه المحنة

يا إلهي كن عوني في هذه الساعات الحاسمة

ببگومان سولتان عبدالحمید زۆر رقی لہ پۆژئاواییہکان دەبوویہوہ،
 بہ تاییہت کاتیک پلانی پۆژئاواییہکانی بوؤ ئاشکرا بوو سہبارہت بہ
 دابہش کردنی ناوچہکانی ژیر دەستہلاتی دەولتہی عوسمانی، کہ
 ئەمەش ئامارہیہکی ئاشکرا بوو سہبارہت بہ رقی و قین و ئازاوەگیپی
 پۆژئاوا بہرامبەر بہ ئیسلام و مسولمانان و خەلافەتی ئیسلامی.

بوچی سولتان پۆشنبیری و زمانه جیاوازه‌کانی پۆژئاوای خوش
 نه‌ده‌ویست، ئەمه له کاتی‌کدایه زۆر به جوانی ده‌یتوانی به زمانه
 جیاوازه‌کانی پۆژئاوا قسه بکات، سولتان عبدالحمید چه‌زی ده‌کرد به
 زمانی دایک قسه بکات وه‌مان کات شاره‌زایی له‌وه‌موو زمانه‌شدا
 هه‌بوو (۲).

(۲) سولتان عبدالحمید له لایه‌ن دوژمنه‌کانیه‌وه تۆمه‌تبار ده‌کرا به‌وه‌ی که
 که‌سیکی نه‌زان و نه‌خوینده‌واره و توانای نوسین و خویندنه‌وه‌ی نیه، ئەمیش بو
 ده‌رخستنی راستیه‌کان و سه‌لماندنی ئاستی شاره‌زایی خۆی بپاریدا خۆی فی‌یری
 چه‌ند زمانیکی بیانی بکات، له سه‌ر ده‌ستی مامۆستا (عومه‌ر ئەفه‌ندی) فی‌یری
 زمانی تورکی بوو، وه مامۆستا (علی مه‌حووی ئەفه‌ندی) سولتانی فی‌یری زمانی
 فارسی کرد، وه فی‌یری زمانی عه‌ره‌بی و زانسته‌کانی تر بووه له سه‌ر ده‌ستی
 مامۆستایان (فاکا نویس لوتفی ئەفه‌ندی)، هه‌روه‌ها له سه‌ر ده‌ستی (ئەده‌م
 پاشا) و (که‌مال پاشا) فی‌یری زمانی فه‌ره‌نسی بووه، هه‌روه‌ها مامۆستا
 کارت) ی فه‌ره‌نسی یارمه‌تی داوه بو فی‌یر بوونی زمانی فه‌ره‌نسی، به‌هه‌مان
 شیوه‌ وانه‌ی مۆسیقاشی له سه‌ر ده‌ستی دوو مامۆستای ئیتالی خویندووه به
 ناوه‌کانی (کواتللی) و (لومباردی)، ئەمه‌ش بووه هۆکاری ئەوه‌ی که سولتان
 عبدالحمید زۆر زیاتر چه‌ز له مۆسیقای پۆژئاوایی بکات، هه‌روه‌ها زۆر هۆگر بووه
 به خویندنه‌وه‌ی می‌ژوو، جار‌جاریش خولیا‌ی شیعر نووسینی هه‌بووه، جاریک
 چه‌ند دێره شیعیکی خۆی نارده‌بوو، بو مامۆستا که‌ی (لوتفی ئەفه‌ندی) که
 تیایدا پی‌رۆز بایی ئاراسته‌کرد بوو، سه‌باره‌ت به‌ پرگار بوونی له‌وه‌نه‌خۆشیه‌ی که
 ماوه‌یه‌کی دوو‌و‌دریژ گیرۆده‌ی بوو بوو.

سولتان عبدالحمید که سایه تیبیه کی ژیر و به تواناو له سهرخۆ بوو، به رده وام له ژيانی دا یه کیك بوو له و که سایه تیانهی متمانهی زۆری به خۆی هه بوو، که سیکی وریاو زرنگ بوو هه رگیز به قسهی باق و بریقی فیلبازان فریوی نه ده خوارد، هه روه ها که سیکی نه وتۆ بوو که مرۆڤ لیبیه وه فییری خۆشه ویستی و پیز و گه وره یی ده بوو، له هه موو پروانگه یه که وه به که سیکی ده ست و داوین پاک ده هاته پیش چاو، هه رگیز چاوی نه بریوه ته شه رف یان سه روه ت و سامانی خه لگی و، هه مان کات زۆر به خشنده و لیبوردده و هیمن و له سهرخۆ بوو.

سولتان عبدالحمید که سیکی زۆر زیره ک بووه، ته نانه ت زیره کیه که ی له ئاستیکدا بووه، که توانیویه تی شاره زاییه کی زۆر له زمانی فه رهنسی دا په یدا بکات، ئەمه ش له پاش ئەوه ی که له ته مه نی شانزه سالییدا که میك شاره زایی له زمانی فه رهنسی دا په یدا کرد، ئەویش له پینگه ی گوی گرتنی له و مامۆستایه ی که وانه ی فه رهنسی به یه کیك له خوشکه کانی سولتان ده وته وه !!

سولتان عبدالحمید خاوه نی بیرو هۆشیکی زۆر په وان بووه، به به رده وامی بیرتیژی سولتان عبدالحمید نه و که سانه ی دوو چاری سه رسورمان کردبوو که سه ردانیان کردوو، به شیوازیك توانای ئەوه ی هه بوو فه رمووده یه کی پیغه مبه ری خوا (صلی الله علیه وسلم) وه ک

خوی بخوینیتته وه، ئەمەش لە دواى بیستنى ئەو فەرموودهیه بە چەند سالیك، بە بى ئەوهى هیچ جوړه هەلەیهك له خویندنه وهى فەرمووده که دا بکات، دیاره مەبەستمان له خویندنه وه، واتە وشە بە وشەى فەرمووده کهى له بەر بوە بە مەتن و سەنە دیشە وه.

سيفه تىكى ترى سەرسورپهینه رانهى سولتان عبدالحمید ئەو بوو، که بە شیوهیه کی سەرسورپهینه ر ناو نیشانی زۆریك له و که سایه تیه سیاسیانە له میشکی دا تۆمار دەبوو، تەنانەت ئەگەر ماوهى یه کتر بینینه که شیان زۆر کورت بوایه، وه گوئی له هەر وشهیهك ببوایه دەست بە جی له بەرى دەکرد بە ئەندازهیهك دەورووبه ره کهى وا گومانیان دەبرد، له سەر لاپه ره نوسیویه تی و دهیخوینیتته وه^(۳).

سولتان عبدالحمید هاوړپیه تی (سولتان عبد العزیزی) مامه ی کرد له کاتی ئەنجامدانی گه شته کهیدا بو ئەسکه ندهریه و قاهره له سالی (۱۸۶۳) دا، که ئەو کات سولتان عبدالحمید تەمەنى بیست و یهك سالان بوو، پاشان و بو جاری دووهم هاوړپیه تی مامه ی کرد له گه شته کهیدا بو پاریس و لەندهن که ئەم گه شته ی له هاوینی (۱۸۶۷) دا ئەنجام دا.

(۳) دکتۆر (ماوتلن) کتیبی (عبدالحمید ظل الله علی الأرض) ل ۵۰.

سولتان عبدالحمید له پاش گہ پانہ وہی له ئه وروپا، زیاتر حہزی له زانست و زانیاری و فیژیوونی زانسته کان ده کرد، خولیای ئه وه بوو که شارہ زایی و پسیپوری پهیدا بکات له لقه کانی جوگرافیا و میژوودا، ههروهہا حہزی ده کرد له نه خشہی ولات و شوینہ کاندا شارہ زایی پهیدا بکات، وه کومه له وینہ یه کی جوان و سہرسورہینہری له لای خوی کۆکردبوویہ وه.

سولتان عبدالحمید له ژيانيدا كومه ئيك خوليا و هيو و

حهزى هه بووه وهك :

كوكردنه وهى هه موو جوړه چه كيكي جياواز و مه شقكردن له سه ر

نیشانه شكاندن (په مې)

بيگومان له م هه زهيدا سه ركه وتنى به ده ست هينا، چونكه سولتان له قوناغى ته مهنى لايوه تيدا به وه ناوبانگى ده ركرد بوو، كه كه سيكي ليزان بووه له بوارى به كار هينانى شمشير و پم بازى و سوار چاكي دا، هه روه ها له وه رزشى جه سته بييدا سه ركه وتنى به ده ست هيناوه، هه مان كات پاش خوئى كومه له چه كيكي ديرين و جياواز كه له ناو مؤزه خانه يه كى بچوكدا له يه كيك له كو شكه كانى دا بوون دوزراونه ته وه.

سولتان عبدالحميد هه زو خوليا كانى زور و جورا و جور بوون له وانه ش :

۱- گفتوگو و وتوويزى سولتان له گه ل زانايان و شاره زاياندا :

زور جار له كو شكه كه يدا له گه ل زاناياندا كو ده بو يه وه و گفتوگو و موناقه شهى له گه ل ده كردن، به تايبه ت له مانگى پيروزى په مه زاندا زياتر گرنگى به م كو بوونه وه و وتوويزانه ده دا، به هه مان شيوه له ته كيه ي (شيخ ظاهرى شانلى) دا له گه ل زاناياندا كو ده بو يه وه، به شانازيه وه گوئى شل ده كرد بو پيشنيار و بوچوون و په خنه و

ٹاموژگاریہ کانیان، سولتان عبدالحمید زور بہ م کۆبوونہ وانہ خوُش حال دہبوو، ہمان کات سودی زوریشی لہ ٹاموژگاری و پیشنیارہکانی زانایانی ئیسلامی و ہردہگرت کہ لہ و کۆبوونہ وانہ دا ئاراستہی دہکران۔

۲- کۆکردنہ وہی کتیب :

سولتان عبدالحمید ریژہیہ کی زور کتیبی گرنگ و دہگمہنی کۆکردبویہ وہ، بگرہ ہر بہ وہندہش وازی نہ دہہینا، بہ لکو ہہ ولی دہدا زورترین ژمارہ لہ و کتیبہ دہگمہ نانہ و دہست بخت، ہر وہا زور لہ دووی کتیبہ دہست نووسہ کان (مخطوطات) دہگہرا، وہ زور ہانی ئہ و کہ سانہی دہدا کہ بہ شوین کتیبہ دہست نووسہ کاندا دہگہرین، و ہک ہاندانیشیان لہ سہر ئہ و کارہیان خواہنی کتیبہ کان لہ لایہن سولتان عبدالحمید وہ ریژیان لی دہگیرا و پاداشت دہکران، چونکہ سولتان زور بہ تہنگ لہ ناو نہ چوونی کتیبہ ئیسلامیہ کان و بہ تابیہت دہست نووسہ کانہ وہ بوو، و ہک سامانیکی گہورہ و بہ نرخی میژووی ئیسلامی سہیری دہکردن، ژمارہی ئہ و کتیبہ دہست نووسانہی لہ لای سولتان عبدالحمید بوون دہگہیشتنہ (۶۴۱۶۲) کہ ہہ موویان بہرگیان تی گیرا بوو، وہ سہرجہ میشیان ئیسلامی بوون، شایانی باسہ ئہ م کتیبانہ لہ (۴۵) گہنجینہ دا پاریزراو بون۔

۳- دارتاشی :

سولتانه کانی دهوله تی عوسمانی عاده تیان وه هابوو، منداله کانیان
 فیروی نهو پیشه یه ده کرد که خویان حه زیان لی ی بوو، نه مهش بو
 نه وهی هه تا منداله کانیان له پاشه پوژدا بو ژیانی خویان سوود له و
 پیشه یه وه ربگرن، نه گه ر پیویستی کرد، به هه مان شیوهش سولتان
 عبدالحمید وه ک ئاره زو و هیوایه تی ک پیشه ی دارتاشی هه لبرژارد! له
 ماوهی ته مه نی لایه تیدا خوی به فیروونی نه م پیشه یه وه خه ریک
 کرد، تا نه وه بوو سه رکه وتنی به ده ست هینا و سه ره نه نجام، بوویه
 وه ستایه کی کارامه و شاره زای بواری دارتاشی، وه له کۆشکه که یدا
 کارگه یه کی دارتاشی دروست کرد، هه ندیک له کاتی خوی ته رخان
 کرد بوو بو ئیش کردن له م کارگه یه دا...! .

پیویسته ئاماژهش به وه بدهین که سولتان عبدالحمید، هه رکات
کۆشکه که ی به جی ده هیشت و ده هاته ده ره وه، جانتایه کی ده گرت به
ده ستیه وه، هه ر که سی ک داوای نه و جانتایه ی لی بگردایه به مه به ستی
هاوکاری کردنی و هه لگرتنی، نه و سولتان داواکه ی به رپه رچ
ده دایه وه و، رازی نه ده بوو که س جانتا که ی بو هه لبرگرت، دواترو پاش

مردنی ده رکهوت که جانتا که ی نهیئی تیدایه؟ له بهر ئه وه بوو که پازی

نه ده بوو که س بۆی هه لښگریت، نهینیه کانیش بریتی بوون له :-

أ - وه سیهت نامه که ی خۆی له ناو ئه و جانتایه دا بوو.

ب - هه ندیک پاره و پولى تایبهت له ناو ئه و جانتایه دا بوو، که ئه م

پاره یه ی به ئاره قی ناوچاوانی خۆیی و له پیشه ی دارتاشیدا په یدای کرد

بوو، واته ئه م بره پاره یه ش که کو ی کردبوویه وه هیچ په یوه ندی به

به یتولمالی مسولمانانه وه نه بوو، به لکو خۆی په یدای کردبوو، بۆ

مه سروفی کفن و دفنی هه لئى گرتبوو!

٤- چاک کردنه وه ی کاترژمیر و پیشه ی گلسازی :

سولتان خۆی هه لده ستا به چاک کردنه وه ی کاترژمیر، هه روه ها له

ناو کۆشکه که یدا کارگه یه کی هه بوو، تایبهت بوو به دروست کردنی

(گۆزه و دیزه) و پیشه ی گلسازی، شایانی باسه سولتان کاته

فهرغه کانی خۆی له کۆشکه که یدا به م پیشه یه وه به سه رده برد،

هه روه ک له مزگه وتی (یه لدن) دا پاشماو یه کی جوانی ئه م پیشه یه

به رچاو ده که ویت.

٥- هونه ره جوانه کان (الفنون الجميلة):

سولتان عبدالحمید به شیکی کۆشکه که ی ته رخان کردبوو بۆ به شی

هونه ره جوانه کان، هه لئیکى تایبهت ی له ناو کۆشکه که یدا ته رخان

کردبوو، به وینہ و نیگار و تابلوی پرنگاورہنگ پازاندبوویہوہ، بی گومان سولتان خوی وینہ کیشیکی کارامہ و لیہاتوو بوو! ! وہ نمونہی ئہ و تابلویانہی کہ بہ دەستی خوی نہ خشاندبوونی، بہ دیاری تابلویہ کی نارد بو بالویزی پیشوی ئہ لمانی الکونت (ہاجفلت) (۴).

۶- ئەندازیاری بیناسازی (الهندسة المعمارية):

یہ کیکی دیکہ لہ ہرز و خولیاکانی سولتان عبدالحمید لہ ئەندازیاری بیناسازیدا بوو، ہونہرو داہینانہکانی لہ بواری بیناسازیدا نرخ و بہہا و جوانکاری بی ئەندازہیان ہہبوو، دەتوانین مزگہوتی (یہ لڈن) بہ نمونہ بہینینہوہ، کہ بہ شیوہیہ کی زۆر جوان و سہرنج پراکیش بنیاد نرا بوو، بی گومان سود لہ ہونہری بیناسازی سولتان عبدالحمید وەرگیرا بوو، ئەمەش ئہ و راستیہ دەسەلمینیت کہ سولتان عبدالحمید کہ سیکی بلیمەت و بی ھاوتا بووہ لہ و سەدەمەدا، بہ تاییبەت لہ بواری ہونہری بیناسازیدا.

۷- شیکردنہوہی کیمیایی :

سولتان عبدالحمید ہہستا بہ دروست کردنی تاقیگہیہ کی کیمیایی، کہ تیایدا خوی شی کردنہوہی بو ئہ و خواردنہوانہ دەکرد کہ گومانیان لی دەکرا، شایانی باسہ خوی ہہ لڈہستا بہ ئەنجام دانی چہ ندین تاقی

(۴) کاظم سہید احمد کہ کتیبہ کہی ناوی (تاریخ الحیاة السلطان عبدالحمید الثانی) ۵، ہہروہا سوود وەرگیراوہ لہ گوٹاری التریبہ الاسلامیہ، ژمارہ چواری زولقہ عدہی سالی (۱۲۹۵) بہ دەستکاری و کورت کردنہوہوہ، وەرگیر .

کردنہ وہی کیمیایی له بواره جؤراوجؤره کان دا، ئم تاقی کردنہ وہ و لیکؤلینہ وہ کیمیاییانہ شی بو ئوہ ئہ نجام دہدا، تا زاناکانی بواری شی کردنہ وہی کیمیایی سہردہمی خوئی سود له و تاقی کردنہ وہ و ہر بگرن.

سولتان عبدالحمید و گہیشتنی بہ کورسی فہرمان رہوایی :

باوکی سولتان عبدالحمید ناوی (عبدالحمید^(۵)) بوو له سالی (۱۸۶۱) دا کؤچی دواپی کرد، ئمہش له پاش ئوہی کہ نزیکی (۲۲) سال له

(۵) سولتان عبدالحمید داکؤکی دہکرد له سہر تہ فریح و ئینحیلال، ئمہش له پاش کؤتایی ہاتنی جہنگی (الرم) له سالی (۱۸۵۵) دا کہ نزیکہی سی سالی خایاند، پیویستہ ناماژہش بہ وہ بدہین کہ سولتان عبدالحمید بوو، ریگہی دا بہ ٹافرہ تان تاواز له بالاپؤشی بہینن و پہچہی دہم و چاویان لاببہن، وہ ہاوکاری ٹافرہ تانی دہکرد تا پوو بکہنہ ژیانی بہ ناو پیشکہ وتووی پؤژٹاوا و، ہہولی دہدا و داوای دہکرد کہ ٹافرہ تان له شیوہ و ہہلس و کہوت و جل و بہرگیاندا چاولہ پؤژٹاوا بکہن !! ہؤکاری ئمہش له وہدا خوئی دہبینتہ وہ کہ سولتان عبدالحمید دہیویست پالپشتی و خو شہ ویستی خوئی ٹاشکرا بکات سہ بارہت بہ پیشکہ وتن و ٹازادی یہکانی ئہورویا، له بہر ئوہ ریگہی بہ ٹافرہ تان دہدا خویمان سہردانی بازارہکان بکہن و بہ شداری بکہن له بازرگانی و کرپین و فروشتندا و بہ ٹارہ زووی خویمان بہ بازاردا بگہرین تا ئہ و شتومہ کہی کہ خواستیان له سہریہ تی بیکرن .

کورسی فہرمان پھوایی دا مایہوہ، شایانی باسہ لہ سالی (۱۸۳۹) دا و لہ پاش مردنی باوکی، سولتان عبدالعزیزی مامی جلہوی فہرمان پھوایی گرتہ دەست، تا رۆژی (۳۰) ی ئیاری (۱۸۷۶) لہ کورسی فہرمان پھوایی دا مایہوہ و، سەر لہ ئیوارہی رۆژی (۳۰) ی ئیاری (۱۸۷۶)، بہ فہرمانی کار بہ دەستی مسولمانان، سولتان عبدالعزیز لہ کورسی حوکم دوور خرایہوہ بہ بیانوی ئہوہی کہ توانای عہقلی لاوازہ و کاملّ نیہ، ئہمہش لہ پاش ئہوہی کہ کاریہ دەستی مسولمانان لہ گہلّ سوپادا کۆبونہوہیہ کی ئہ نجام دا و پاشان چوار دەوری کۆشکہ کی سولتان عبدالعزیزیان گہ مارؤدا، دواتر چوونہ لای عبدالعزیز و بریاری لہ سەر کار لابردنہ کہ، کہ لہ لایہن شیخی ئیسلامہوہ^(۶) پھزامہندی لہ سەر درابوو بۆیان خویندہوہ کہ تاییہت بوو بہ لادانی عبدالعزیز لہ کورسی فہرمان پھوایی، دیارہ بہ فہرمانی کاریہ دەستی مسولمانان، عبدالعزیز لہ کورسی حوکم دوور خرایہوہ، فہتوای شیخی ئیسلامیش تاییہت بوو بہ و ہہلّ و کہم و کورتیانہی کہ عبدالعزیز لہ ماوہی فہرمان پھوایی دا ئہ نجامی دا بوون، لہ کاتی خویندنہوہی بریارہ کہ دا سولتان عبدالعزیز لہ سەر کورسیہ کہی دایہ قاقای پیکہنن، پاشان خوئی دا بہ دەستہوہ و لہ کۆشکی فہرمان

(۶) شیخی ئیسلام : لہ و سہر دەمہ ی حوکم پانی تورکیادا بہ بہرپرسی

پہوایی ہینرایہ دہرہوہ و، دواتر بہرہ و پہناگیہ کی دور لہ و شوینہ
 بردیان بہ بیؔ ئوہی ہیچ جورہ نازار و ئہشکہنجہیہ ک بدریتؔ، بہ لام
 دواتر و ہر لہ ہمان شہودا خوئی کوشتؔ، واتہ لہ (۳۰) ی ئایاری
 (۱۸۷۶) دا؟! .

پاشان مورادی^(۷) پینجہم چوہ سہر کورسی حوکمؔ، کہ ئہمیش
 کہسیک بوو نہ خووشی دہروونی ہہبوو! ہہروہا عہقل و میشکی
 ناتہواو بوونؔ، ئہم دوخہ ناتاساییہی مورادی پینجہمیش زور بہ ناشکرا
 لہ لایہن خہ لکیہوہ ہہستی پیؔ دہکراوؔ، بہ کہسیکی (شیئت) ناویان
 دہبردؔ، لہ بہر ئوہ پیویست بوو کہ ئہویش لہ کورسی حوکم دور
 بخریتہوہؔ، بوؔ ئوہ مہبہستہو لہ (۳۱) ی ئابی (۱۸۷۶) داؔ، شیخی

(۷) سولتان مورادی پینجہم لہ سالی (۱۸۴۰) دا لہ دایک بووہؔ، لہ تہمہنی
 (۳۶) سالیڈا جلوی فہرمان پہوایی ولاتی گرتہ دہست وؔ، لہ سالی (۱۹۰۴) دا
 کڑچی دواپی کردؔ، ناوبراو پہیوہندی پتہوی بہ ئہندامانی لاوانی تورکیاوہ
 ہہبووہؔ، وہ بہ شیوہی مادی و مہعنہوی پشتگیری دہکردنؔ، وہ لہ ماوہی
 مانہوہیدا لہ لہندہن لہ ریگہی جینشینی ئینگلیزہوہ تیکہلی بیری ماسؤنیہت
 بووہؔ، ناوبراو زور شہیدای مؤسیقا بووہ و مؤسیقای زور خوش دہویستؔ،
 ہہروہا شارہزایی باشی لہ زمانی فہرہنسیدا ہہبووؔ، شایانی باسہ ئہم سولتانہ
 تہنہا (۹۲) پوژ لہ کورسی حوکم دا مایہوہؔ، تہناتہ یہ ک پوژیش نہاتہ ناو
 گہلہوہ تا لہ نازار و نہہامہتی ہاولاتیان ناگادار بیئت !!!؟

ئیسلام فەرمانی دوورخستنه وهی مورادی پینجه می دا له کورسی
 فەرمان په وایی، پاشان و ئیدی لیره وه سولتان عبدالحمید هاته سه ر
 کورسی حوکم و بوو به خه لیفه ی مسولمانان، ئەمه ش له دوا ی ئەوه
 دیت که به یعه تی پئی درا له یه کی ئەیلولی (۱۸۷۶) داو دواتر به ره و
 کۆشکی (طوب قبو) پۆیشت و پاشانیش به ره و کۆشکی (بشکطاش)
 که وته پئی، شایانی باسه مسولمانان و زانایانی ئوممه تی ئیسلامی
 به یعه تیان به سولتان عبدالحمید داو، دواتر له کۆشکی (یه لدن) دا به
 جیگیری مایه وه، به و شیوازه و له ماوه ی سی مانگدا دوو سولتان له
 کورسی حوکم دوور خرا نه وه و سولتان عبدالحمید له پاش ئەو دوانه
 دیاری کرا بۆ ئەوه ی کورسی فەرمان په وایی ده ولته تی ئیسلامی بگریته
 ده ست...

له یه کی ئەیلولی (۱۸۷۶) که تیایدا سولتان عبدالحمید کرایه
 خه لیفه ی موسلمانان، ده ولته که و تبووه ژیر قه رزارییه کی نۆره وه، که
 قه رزه کانی تورکیا له و کاته دا له دوو سه د ملیون جونه یه ی ئیسته رلینی
 تی په پری کردبوو، ئەمه ش بۆ ئەو کات پژیژه یه کی ته واو زۆر و خه یالی
 بوو، چونکه به نمونه تی کرای دا هاتی به رووبوومی کشتوکالی ولات له
 سالی (۱۸۷۲) دا له بیست ملیون جونه یه ی تی په پری نه ده کرد.

به و شیوازه له هه موو لایه که وه کیشه پووی له ده ولته کرد بوو،
 نه بوونی پاره و داته پینی بواری ئابوری ولات، هه روه ها که وره ترین

کیشهی دهولت بیّ داهاتی بوو، ههروهک سه ره لهلدانی بیروبوچوونی
 پهگه زپه رستی یه کیکی دی بوو له کیشهکان، جگه له وه هه ژاریش
 تهواو چینهکانی گه لی شهکته و ماندوکردبوو، ئیدی با ئه وه موو
 موئامه ره ناوچهیی و جیهانیانه بوهستن که ههولّی له باربردنی
 دهسته لاتی عوسمانیهکانیان دها، هه مان کات دهوله ته داگیرکه رهکان
 بهردهوام ههولّیان دها بگه نه ریکه وتنیك بۆ دابهش کردنی ناوچهکانی
 ژیر دهسته لاتی عوسمانیهکان له ناوخویاندا، که ئه و کات به پیاوه
 نه خو شه که ^(۸) ناویان ده برد.

(۸) به کارهینانی دهسته واژهی (پیاوه نه خو شه که)، ئه م وشه یه تهفسیریکی
 پاسته قینه نیه بۆ دۆخی دهولهتی عوسمانی، به لکو له و کاته دا له لایه ن
 دوژمنانه وه وهک نازناویک به سه ری دا سه پینرا بوو، هه مان کات ئه وشه
 پروپاگهنده یه ک بوو جوله که و زایونیزم وهک جهنگیکی دهروونی دژی خه لافه تی
 عوسمانی به کاریان دهینا، وه ئه م بانگه شه یه زیاتر له دهروهی تورکیادا
 ههستی پیّ دهکرا، ئه مهش له پیناوی ئه وه دا بوو که مسولمانان سارد بکه نه وه و
 گوئی نه دهنه یه ک خستنی پیزهکانیان، چونکه خوی گه وره ته نها مسولمانان به
 برای یه کتری ناو ده بات، له بهر ئه وه پیویسته مسولمانان له هه موو سه رده می کدا
 دهست له ناو دهست بن بۆ چاره سه رکردنی کیشهکانیان، وه پیویسته ئیمه ی
 موسلمان هه موو ئاژاوه و ناکوکیه ک بخه یه لاه بۆ ئه وه ی نه بینه نیچیریکی
 دهستی داگیرکه ران، له بهر ئه وه به بهردهوامی رۆژئاوا و جوله که کان کاریان له
 سه ر ئه وه کردووه که برابه تی نیوان مسولمانان تیك بدن، ئه م ئامانجه شیان بۆ

هر له م کاته دا به رپاگردنی شوپش له ولاتی بوسنه و هرسک و بولغاریا پاگه یه ندرا، له و ساته دژوارو ناسکه دا ده ولت له جه نگیکی قورسدا بوو له گه ل سرپه کان و به لقانیه کاند، ئیتر با شه ر و پیکدادانه کانی روسیا له و لاهه بوه ستیت که به توندی دژایه تی روسیا ده کرا، له سالی (۱۸۷۷) داو پاش نه وهی که روسیا تیک شکا، نه مه ریکه وتی به رلینی هینايه کایه وه و له سالی (۱۸۷۸) دا ئیدی لیروهه قوبرس که وته ژیر دهستی ئینگلته را.

هروه ها ولاتی تونسیش که وته ژیر دهستی فیره نساو، میسر به هاوبه شی درایه دست فیره نسا و ئینگلته را، ولاته زلهیزه کان له پیش هه موویانه وه ئینگلته را له هه ولدانی به رده و امدا بوو بو به ستنی

هاتووته دی، وه به رده وام زایونیه کان هه ولیان داوه که له ناو جه رگه ی نوممته تی ئیسلامیه وه هه ولی نانه وهی ناژاوه بدن، له م هه وله شیاندا سه رکه وتوو بوون به شیوه یه ک که زور جار مسولمانه کانیان ناو مید کردوه له وهی که هه ولی یه کپیزی و ته بایی و پیشکه وتن و گه شه کردن بدن، لیروهه ئیدی نازناوی (پیاوه نه خوشه که یان) به سه ردا سه پاند، وه به رده وام ده ولت ناماده ی پووخان بووه، وه هه موو دهسته و تاقم و گروپ و هوزیک هه ولی ده دا که پشکی شیر بوو خوی بیات له ناوچه کانی ژیر دهسته لاتی ده ولته تی عوسمانی، هه روه ک ده ولته ته داگیرکه ره کانیش سه رگرمی وتوو یژ کردن بوون بوو نه وهی به برایانه خاک و کانزاو سه روهت و سامانی ژیر دهسته لاتی خه لافهت له ناو خویندا دابهش بکن.

گۆنگره يه ك تاييه ت به ناوچه كاني به لقان و ناوچه كاني ژيړ دهسته لاتي
 عوسمانيه كان، به به رده وامي دهستيان وهرده دا له كاروباري ناوخوي
 دهوله تاني ژيړ دهسته لاتي خه لافه تي عوسمانيه كان. سه ره نجام له
 (۱۳) ي حوزه يراني (۱۸۷۸) دا گۆنگره ي به رلين به ستره به به شداري
 دولته زله يزه كان (ئينگلته را، فه پره نسا، ئه لمانيا) هه روه ها (دزرائيلي)
 كه ناوبراو جوله كه يه و له هه مان كاتدا سه روك وه زيراني ئينگلته را بوو،
 وه ك نوينه ري ئينگلته را له و كۆبوونه وه دا به شدار بوو، هه روه ها
 (بسمارك) نوينه رايه تي دهوله تي ئه لمانيا ي ده كرد كه له گۆنگره كه دا
 دژي ئينگلته را وه ستايه وه، كۆبوونه وه كاني گۆنگره ي به رلين چه ند
 پوژي ك دريژه ي كي شاو، له كۆتاييدا گه يشتنه چه ند برياريك^(۹).

(۹) گۆنگره ي به رليني (۲۲) ي حوزه يراني (۱۸۷۸) كۆمه ليك برياري ده ركرد
 له وانه : پيداني سه ربه خويي به هه ريه كه له (پوماو ئانيا و جه به ل ئه سوه د)
 هه روه ها سه ربه خويي درايه ولاتي بولغارياش له به رامبه ر پيداني جزيه يه كي
 سالانه به دهسته لاداراني عوسماني، هه مان كات ناوچه كاني مه قدونيا
 گه ريترانه وه بو ژيړ دهسته لاتي عوسماني كه پيشتر له ژيړ دهستي بولغاريا دا
 بوون به پيي ري كه وتني (سان ئاستيفانو) به بي هه بووني هيچ جوړه مه رجيك،
 به لام ناوچه كاني (الروم ايلي الشريقيه) كه ناوچه كاني باشووري بولغاريا
 ده گريته وه سه ربه خوييان وهرگرت به مه رجي ئه وه ي كه فه رمانپه واييه كي

له وانهش داویان کرد دهوله تی عوسمانی چهند نویگه ریبهك بکات
له یاسا و سیسته می به ریوه بردنی ولاتدا، به لام سولتان عبدالحمید
ناماده نه بوو به هیچ شیوازیك دان بنیت به و گونگره یه و
برپاره کانیاندا، برپاره کان تهنا بریتی بوون له نویسی سهر کاغه ز!
له کات به فیرودان به و لاوه هیچ سوودیکی دیکه یان نه بوو، به لام
له هه مان کاتدا دهوله تی عوسمانی سهرگرمی پاهینانی سوپاکه ی بوو،

مه سیحی ولاته که یان به ریوه ببات، کونگره که ره زامه نندی دهربری که ناوچه کانی
پژوه لاتی دهریای رهش بکه ویتته ژیر پکیفی پوسیاوه که شاری (باطوم، قارص)
دهگریتته وه .

ههروه ها یونان به هه ریتمیکی ساده ی پی دراو به وهش پازی بوو، وه گونگره که
برپاری دا که پۆمانیا واز له هه ریمی (باسارییا) بهینیت تا بدریتته پوسیا، له
به رامبه ره ئه م هه ریمه دا پۆمانیا به هه ریمی (دبروبه) قه ره بوو کرایه وه که ئه م
هه ریمه له چاو (باسارییا) ی له دهست چوودا گرنگیه کی ئه وتوی نه بوو،
پیویسته نامازه به وه بدهین که کاریگه ری برپاره کانی ئه م گونگره یه له دواییدا
دهرکه وت و سه ره نه نجام ریگه درا به نه مسا بۆ داگیر کردنی بۆسنه و هه رسک و
سنجق، ههروه ها دهوله تی عوسمانی کۆمه له ناوچه یه کی زۆر گرنگی له دهست
خویدا که پیشتر له ژیر دهستی خویدا بوون، که بی گومان به فه رمانی دهوله تانی
خۆرئاوا وازی له و ناوچه گرنگانه هینا .

سه رچاوه (الدولة العثمانية والمسألة الشرقية) دکتور محمد کمال

هه موو ئه و بانگه شانەى به رپه رچ ده دایه وه که داوایان ده کرد، پشت به ده وله تانی پوژئاوایبه ستریت و له به رامبه ردا واز له تاینی ئیسلام بهینریت! چونکه کۆمه لیک هه بوون که خه لکیان هان ده دا تا داوای سیسته می پوژئاوایی بکه ن! ! به کورته که ی له پوانگه ی ئابووری و سیاسیه وه باروودوخی ناوچه که و ده وله تی ئیسلامی به و شیوازه بوو.

به لام له پوانگه ی (به رپوه ربردن و کۆمه لایه تی و په وشت و... هتد) له هه ندیک له و ده وله تانه دا به رتیل و فیل و هه ژاری و نه خووشی و... بلاو بوو بوویه وه.

به رده وام ده وله ت هه ولی ده دا که مسولمانان و شیار بکاته وه له چۆنیه تی هه لس و کهوت کردنیان له گه ل پوژئاوادا له پوانگه ی ئیسلامه وه، وه داوای ده کرد دوژمنایه تی بیروبوچوونه هه له کانی ئه وروپا بکریت و، به رده وام هه ولی ده دا سیاسه تیک په پره و بکات که پاریزه ری ده سکهوت و ده سته لاتی خه لافهت بیت و له لاواز بوون و پوخان به دووری بگریت، وه هه ولی ده دا گه شه به بیروبوچوونه جوانه کانی کۆمه لگه ی ئیسلامی بدات، به تاییهت ئه و بیروبوچوونانه ی که جه ماله دینی ئه فغانی بانگه شه ی بو ده کردن له پاش دور خستنه وه ی له میصر، هه روه ها دروشمی (ئه ی مسولمانانی جیهان یه کگرن) یان به رزکردبوویه وه، هه مان کات به دروشمی (ایها الاسلام

استیقظ) داوایان له نوممه تی ئیسلامی ده کرد که به ناگا بیڼه وه، ئه م دوو دروشمه دهنگدانه وه یه کی باشیان هه بوو، ئیدی بهردهوام هیږشی نارپهوا دهکرایه سهر دهولته تی عوسمانی (کلادستون) ی سه روکی حیزبی ئازادی به پیتانیا له وته یه کدا دهولته تی عوسمانی به نه یار ودرژمنی خو ی ناو برد، ههروه ها له لایه ن چه ند که سایه تیه کی پایه به رزی فه رهنسا و به پیتانیا وه به (خوین مژ) دهولته تی عوسمانیان ناوزه د ده کرد، هه مان کات جوله که و زایو نیه کان دهولته تی عوسمانیان به وه تاوانبار ده کرد که جوله که کان ده چه وسینیتته وه !! ههروه ها ماسو نیه کانیش دهولته تی عوسمانیان به درژمنی مرو قایه تی و شارستانی و پیشکه وتن تو مه تبار ده کردو، پوسیا ش دهستی کرد به نانه وه ی ئازا وه و پشیوی له ناو دهولته تانی به لقان دا، به و شیوازه هه موویان کوک و یه ک دهنگ بوون بو دژایه تی کردنی خه لافه تی عوسمانی و سولتان عبدالحمید، به چه ک و ته قه مه نی هاوکاری دوو پروان و ئازا وه چیه کانیان ده کرد تا ئه و دهولته تانه له ژیر حوکمی ئیسلامی دهر بهینن، وه داوا ده کرا مه سیحیه کان له دهست ئه و مسولمانانه رزگار بکه ن، که بهردهوام به حسابی خو یان له لایه ن موسلمانانه وه ده چه وسینرانه وه و سته میان لی ده کرا !!!

ئیدی لیږه وه نه خشه ی دوژمنان بو له ناوبردنی دهسته لاتی سولتان عبدالحمید و پوخاندنی خه لافه تی عوسمانی پیی نایه قوناغیکی نویوه، جوله که بونه کانی ماسونیه ت و زایونیزی جیهانیان له فه پره نسا و ئینگلته پا و ئیتالیا دا به کار ده هینا، بو بلاوکردنه وه ی بانگه شه ی درو به وه ی که مسولمانان دژی ماسونیه تن، به رده وام کاریان بریتی بوو له پرخنه گرتن له خه لافه تی ئیسلامی، ئەم پرخنانه ش هه موویان له سه ر بنه مایه کی درو ده گیران و، جگه له کینه و بوغز له دژی ئیسلام و موسلمانان هیچی تر نه بوو له پشتیان ه وه !!! سه ره ئه نجام بانگه شه ی درو دژی سولتان عبدالحمید گه یشته ئاستیک که له هه موانیان واگه یاند بوو و خه لافه ت و خودی سولتان عبدالحمیدیان کردبوو به په رمزی سته م و زورداری و دلره قی و نه زانی و ترسنوکی و... هتد.

به به رده وامی جوله که و ده وله ته زله یزه کانی تر هه ولیان ده دا که سولتان عبدالحمید له کورسی حوکم دوور بخه نه وه، سه ره ئه نجام ئه و هه وله شیان سه ری گرت، له کاتیکدا که له ناو گروپی (اتحاد الترقی) و پارته ی لاوانی تورکیا وه، حه زی ئه وه هه بوو که سولتان له سه ر کار

لابریت، پاشان کاربه دهستی ولات برپاری دا که سولتان عبدالحمید له کورسی دهسته لات دوور بخړیته وه^(۱۰).

(۱۰) له و به یاننامه نهینیهی که بووه هوی نه نجام دانی کۆده تاي سه ریازی و دوور خستنه وهی سولتان عبدالحمید له حوکم تیایدا هاتووه : - دانوستانه کان دهستیان پی کرد له پاش نه وهی که سه ریازه مه قدرنیه کان چوونه ناو پایته خته وه، شایانی باسه ماسؤنیه کان ده ورئکی سه ره کییان له گرتنی پایته خندا و دارپننی دهسته لات له سولتان عبدالحمید بینی، که به رده وام زور توند بوو له به رامبه ر ماسؤنیه کاند، چونکه سولتان عبدالحمید ماسؤنیه تی به کۆمه له یه کی سیاسی نهینیه مه ترسیدار ده زانی، ههروه که له و به یاننامه نهینیه دا هاتووه که پاش نه وهی کۆتایی به فه رمان په وایه تی سولتان عبدالحمید هیتر، رۆژنامه کانی جوله که به گه رمی پرۆز بایی خویان راگه یاند به بۆنه ی کۆتایی هینان به فه رمان په وایی (سولتان عبدالحمید) که به چه وسپنه ری جوله که ناویان ده برد، ئەم بوختانه ی نه وان بو سولتان له وه وه سه رچاوه ی گرته بوو که سولتان عبدالحمید دوو جار داواکاری (هرتزل) ی جوله که کانی به ره پرج داوه ته وه که هرتزل کتیبی (ده ولته تی جوله که) ی ده رکرد ئەم کتیبه به خالیکی گۆرانکاری له میژووی زایونیه تدا داده نریت، له سالی (۱۸۹۷) دا هرتزل یه که م گۆنگره ی زایونی (بازل) ی له سويسرا به ست، برپاری دا به دروست کردنی ده ولته تیکی نه ته وه یی بو جوله که له فه له ستین دا، که ئەمه ش یه که م قوناعی دروست کردنی ده ولته تی جوله که یه له نیله وه بو فورات، وه له گۆنگره ی زایونیه کاند که له کانونی یه که می سالی (۱۹۰۹) به ستران، داوای کرد که کۆچی زایونیزم بو هه موو ولاتانی جیهان بوه ستینریت جگه له فه له ستین! ئەم به لگه نامه نهینیه له گۆفاری (الافاق العربیه) له ژماره ی تۆه می ئایاری (۱۹۷۸) دا بلاوکراوه ته وه، وه فه یله سوف (ماسؤنی - شارییا) له ئاهه نگیکي ماسؤنیه کاند ده لیت : سه یری برا ماسؤنیه کانتان بکه ن که هه ستان به نه نجامدانی بزوتنه وه یه کی ده ستوری که بووه هۆکاری کۆده تا کردن به سه ر ده ولته تی عوسمانیه کاند، له سه رده می فه رمان په وایی سولتان عبدالحمید دا به بی نه وه ی دلۆپیک خوین بریت !!

لہ پاش دەرچوونی بپیاره که، چوار کاربه دهستی ناوچه کانی
 دهولته تی عوسمانی پووین کرده کۆشکی (یه لذن) که بریتی بوون له :
 (۱) عارف حکمهت^(۱) : که پله داریکی هیزه دهریاییه کانی دهولته تی
 عوسمانی بوو.

(۱) عارف حکمهت پله داریکی هیزه دهریاییه کان بوو ههروه ها نه ندامی
 نه نجومه نی (الاعیان) بوو، که نه م پیاوه دژی هه موو نه و پله و پووتبه و چاکانه
 دهه ستایه وه که له لایهن سولتان عبدالحمیده وه پپی به خشرابوون، ههروه ها
 به شداری کردنی له ناو نه وه قده دا که بو گه یاندنی نه و په یامه تاییه ته به
 سولتان هاتبون، ته نانه ت عارف حکمهت به پشتیوانی سولتان عبدالحمید دوا
 پله شی به دهست هینا که فرماندهیی هیزه دهریاییه کان بوو . سولتان
 عبدالحمید له و کاته دا رووی تی کردوو پپی ووت : نایا عارف حکمهت تو م به
 هه تیوی له م کۆشکه دا گه وره نه کرد ؟ دیاری دایکی عارف یه کیک بوو له کار
 گوزاره کانی کۆشکی سولتان، پاشان سولتان عبدالحمید، عارف حکمهت
 ده خاته قوتابخانه ی (سه بازی - دهریای) یه وه پاشان ده نینریت بو نه وروپا
 تا پله ی (ارکان حرب) ی به دهست هینا، به لی به رده وام سولتان عبدالحمید به
 گالته جار پیه وه قسه ی له گه ل عارفدا ده کرد، بی گومان نه گه ر عارف حکمهت
 تۆزیک ویزدان و که رامهت و حه یای هه بوایه ، نه وا دهست به جی له شه رمدا ده مرد
 ؟ چونکه عارف په روه رده کراوی کۆشکی سولتان بوو به لام خیانه تی له سولتان
 کرد، به به رده وام سولتان کاره باشه کانی خوی وه بیر عارف ده خسته وه و
 عارفیش له شه رمه زاریدا نهیده توانی زمان بجولینی .

(۲) مزراح ئەفەندی^(۱۲) : که ئەندامی ئەنجومەنی (اعیان) بوو،
هەمان کات جولەکە یەکی زۆر داخ لە دل بوو.

(۱۲) ئەم پیاوێ پارێزەرێکی جولەکە بوو، که لە بنەچەدا خەلکی ئێسپانیا بوو،
یەکیەک بوو لە ئەندامە بالاکانی (اتحاد الترقی) و بەپرسی بەشی رێکخستنی
ئەو کۆمەڵە بوو، ناوبراو پۆلیکی زۆری گێرا لە ئاسانکاری کردن بۆ داگیرکردنی
لیبیا لە لایەن ئیتالیایە، پاش ئەوەی که تاوانی کۆکردنەوێ سامانی بە سەردا
ساغ دەبیتەو، هەلدیت بەرە و ئیتالیا و ناسنامە ی ئەو ولاتە ی پێ دەدریت،
ناوبراو پلە یەکی بالای لە ماسۆنیەتدا هەبوو تا ئەو ئەندازە ی پلە ی ئوستازی
لە ماسۆنیەتدا بە دەست هێناو، تا مردنی لە ترینا ماوێهەو که لە سالی
(۱۹۳۴) مرد . هەرەها لە لایەن بانکی ئیتالیایە چوارسەد هەزار لیرە ی ئالتونی
دراوێ ئەم پیاوێ تا بیداتە دەستی (نەجیب دراغا) ئەمیش ئەو بێرە پارە یە
تەسلیمی (ئە یوب سەبری) کرد که ئەندامێکی (اتحاد الترقی) بوو، ئەم پارە یە
بۆ ئەو دابین کرابوو، تا قەسابخانە کە ی (۳۱) ی ئایاری پێ ئەنجام بدریت که
ئەم قەسابخانە یە کۆتایی بە حوکمی سولتان عبدالحمید هینا، مزراح ئەفەندی
خاوەنی ناسنامە ی ئیتالی و ناسنامە ی دەوڵەتی عوسمانیش بوو، مزراح ئەفەندی
لە پاش کۆتایی هاتنی حوکمی سولتان عبدالحمید بە شانازییەو دە یووت :
ئیتیحادیەکان بە بری چوارسەد هەزار لیرە توانیان ئەو جی بە جی بکەن که
دەیان ویست، که سولتان عبدالحمید نەیدەیتوانی بە پینچ ملیۆن لیرەش ئەو
جی بە جی بکات، ئیدی لیرەو پێ بە جولەکەکان درا که بەرە و فەلەستین کۆچ
بکەن که زۆرێک لە بەشداربووان لە کۆمەڵی (ترکیا الفتاه) بوون، سەرچاوە

(۳) ئرستید^(۱۳) پاشای (پۆمی) که وه زیری پیـشوی
به رژه وه ندیه کانی ده ولّه تی عوسمانی بوو.

ئینگلیزه کان به گوره به پرسانی (اتحاد الترقی) ناویان ده بردن، له ئه نجامدا به
هۆی ئه نجام دانی ئه و خیانه ته له دژی ده ولّه تی عوسمانی به ره و ئیتالیا
هه له اتن، هه مان کات عارف حکمه ت ئه ندام په رله مانی تورکیاش بووه، هه ندیک
سه رچاوه ش به وه ناوی ده بن که بانگه شه ی بۆ بیروبوچوونی کۆمه لێ (ترکیا
الفتاة) کردووه، له کۆبوونه وه تایبه ته کانی ماسۆنیه تداو له په رله مانی تورکیادا،
مزاح ئه فه ندی و باقی ئه ندام په رله مانه جوله که کان وا خۆیان پیشان ده دا که
له بهر به رژه وه ندی تورکیا هه موو شتیک ده که ن که ئه مه ش بانگه شه یه کی
ته قلیدی جوله که تورکه کان بوو .

(۱۳) ئرستید پاشا : ماوه یه ک پراویژکاری بوازی دارایی بووه و، پاشان وه زیری
به رژه وه ندیه کان و دواتر بووه به ئه ندامی (مجلس الاعیان)، ناوبراو هانده ری سه ره کی
ئه رمه نه کان بووه و ئه وانی خستۆته سه ر ئه و پێگه یه ی که وا بزائن سولتان عبدالحمید
هۆکاری سه ره کی نه هه مه تیه کانیا نه، ئه م پیاوه دانی به هه موو ئه و یارمه تیا نه دا ناوه
که له پووی سه ربازی و داراییه وه پیشکه شی (اتحاد الترقی) کردوون، ناوبراو هه ر له
لایه ن ئه رمه نه کانه وه دیاری کرا تا سه رۆکایه تی و پێشپه وایه تی ئه وانه بکات که
ده یانه ویت تۆله له سولتان عبدالحمید بکه نه وه .

سولتان عبدالحمید پرسیا ری ئی کردبوو : کی تۆی کرده پراویژکاری دارایی و
پاشان تۆی کرده وه زیر و دواتر بۆ ئه ندامی تی په رله مان !!؟ ئرستید بی ده نگ
بوو، له شه رمه زا ری دا ووشه یه ک له زا ری نه هاته ده ره وه ..

(۴) ئەسعد پاشا، كە ئەم پیاوہ لە بنچینەدا ئەلبانی نەژاد بوو، ناوبراو سەرپەرشتیاری ناوچەیی (دراج) بوو، سولتان عبدالحمید زۆر کاری بوو ئەسعد پاشا ئەنجام داوہ و فەزلی زۆری بەسەریەوہ ھەبوو، بەلام ئەسعد پاشا خیانتی لە سولتان کردووہ بە نھیتی ئەندامانی (اتحاد والترقی) لە ناو کۆشکی سولتاندا دامەزراندووہ، ناوبراو یەکیك بووہ لە کەسە نزیکەکانی سولتان عبدالحمید.. !؟

سەرئەنجام ئەم چوار کەسە چوونە ناو کۆشکی سولتان عبدالحمیدوہ، ئەویش زۆر بە گەرمیەوہ پیشوازی لی کردن، بە بی ئەوہی سولتان ئاگاداری ئەوہ بیت کە ئەم چوار کەسە تاوانبارە نەخشەییکی دۆزەخی لە ھەگبە یاندایە بە ئاراستەیی پماندنی دەولەتی ئیسلامی و لادانی سولتان عبدالحمید لە کورسی فرمان پەوایی، پاشان ھەر چواریان لە بەردەم کەسایەتیەکی گەورەیی وەك سولتان عبدالحمید دا وەستان، نەیان ئەتوانی پیگەیی توند و تیژی بگرنە بەر، بەلكو لە گەل کارە چەپەلەکیان دا ھەولیان دەدا بە جوانی ھەلس و کەوت بکەن لە گەل سولتاندا، ھەر وەك عارف حکمەت زۆر بە پێزەوہ سلۆی لە سولتان عبدالحمید کرد کاتی ئەوہی بیرکەوتەوہ کە ئەم پوژیک لە پوژان لە ژێر فرمانی سولتان عبدالحمیددا کە (گەورەیی مسولمانان بووہ) بە فرمانی ئەو ھەلسوگەوتی کردوہ، عارف

حیکمت شہرمہ زاری دہیگرت کاتیک ئو پوژانہی وہ پیردہ ہاتنہ وہ، کہ
ئو ئو فسہریک بووہ لہ ئو فسہرہ کانی سولتان عبدالحمید و بہ
پیشتیوانی ئو پی گہشت.

بہ لام جولہ کہ ناپاکہ کہ بہ شیوہیہ کی زور بی پیزانہ دہستی بہرہ و
سولتان دریژ دہ کرد، کہ بہ یاننامہی (دوورخستہ وہی سولتان لہ
کورسی فرمان پہوایی) بہ دہستی ئو وہ وہ بوو و بہرہ و پووی سولتان
پای دہ وہ شانند، وہ بہ شیوہیہ کی زور بی شہرمانہ پووی کردہ سولتان
ورپایگہ یاند : ئوممت توی لہ دہستہ لات لابر د سولتانیش وہ لامی
دایہ وہ : بہ لکو ئیوہ ئو ہوتان دہویت، ئیوہ ئو قسہیہ تان دہویت،
ئیوہ دہ تانہ ویت من لہ دہستہ لات دوور بخنہ وہ !!

بہ لام ہریہ کہ لہ (ئرسید پومی و ئو سعہد پاشا) بی دہنگیان
ہہ لبرژارد بوو بہ شیوہیہ ک وا ہستت دہ کرد ئو ان لہ سہر ئم
دونیا یہ دا نین؟! !

سولتان بہر دہوام بہ گالتہ پی کردنہ وہ قسہی لہ گہل دہ کردن و
لیی دہ پرسین: ئایا ئیوہ لہ هاوکارانی من نہ بوون؟ وہ لامیان بہ بہ لئی
دہ دایہ وہ؟ پاشان لئی پرسین: کی ئیوہی کرد بہ هاوکاری من و ئو
پلہیہی پیدان؟ ہہ موویان بی دہنگ بوون، تہ نانہت یہ ک وشہ لہ زاریان
نہ ہاتہ دہری؟! !؟

ہر وہا سولتان پر سیاری لی کردن : ئو بہ لگہ شہرعیہ کامہ یہ کہ کردوتانہ بہ بہ لگہ تا بہ ہویہ وہ من لہ دەستہ لات دوور بخنہ وہ ؟ پاشان عارف حکمہت لاپہ پریہ کی دہرہینا کہ فہ توکانی شیخی ئیسلامی تیدابوو، سہ بارہت بہ لہ کار لابردنی سولتان و تیایدا ہاتبوو : کاتیک ئیمامی مسولمانان راہات بہ ئارہ زووی خوئی ہہ لسوکہ وت بکات و، لہ کتیبہ شہرعیہ کاندا ہہ ندیک بابہ تی شہرعی گرنگ لابیات، یان ریگری بکات لہ ہہ ندیک بابہت لہ و کتیبانہ دا، یاخود ہہ ندیکیان بدرینیت یاخود بیانسو تینیت... لیرہ دا سولتان قسہ کہی بہ عارف پچراند و وتی: ((حسبنا اللہ ونعم الوکیل، کام کتیبہم سوتاندووہ؟ حسبنا اللہ ونعم الوکیل)).

عارف حکمہت بہ ردہ وام بوو لہ خویندنہ وہی فہ توکاندا، بہ بیئوہی کہ مترین زانیاری ہہ بیئت و کہ مترین دانایی ہہ بیئت... لہ فہ توکاندا ہاتبوو: سولتان عبدالحمید زیادہ پریہ وی کردووہ لہ خہرج کردنی پارہی (بیت المال) دا و بہ ہہ دەری داوہ و، بہ شیوہ یہ کی ناشہرعی ہہ لس و کہ وتی بہ پارہی (بیت المال) ہوہ کردووہ، ہہ روہا سولتان تاوانبار کرابوو بہ کوشتن و بہ ندکردن و دوورخستنہ وہی خہ لکی لہ ولات، ہہ روہا لہ فہ توکاندا جوڑہا زولم و زور و ستم بہ نارہوا درابویہ پال سولتان عبدالحمید، کہ سہ رجہ می

فہ تو اکان ناماژہ یان بہ وہ دابوو سولتان بہ بی ہیچ جورہ پاساویک
 ہستاوہ بہ نہ نجام دانی نہم تاوانانہ... پاشان لہ دریژہی فہ تو اکاندا
 ناماژہ بہ وہ کراوہ نہ گہر سولتان لہم کردہ وانہش پہ شیمان بیٹہ وہ و
 داوای لی بوردن لہ خوی گہ ورہ بکات و پیگہی چاکسازی و کردہ وہی
 باش بگریتہ بہر، نہوا دووبارہ ہر موسلمانان دوچاری زیان دہ بن بہ
 مانہ وہی سولتان عبدالحمید لہ کورسی دہستہ لاتدا، کومہ لیک لہ و
 بپوایہ دا بوون، مانہ وہی سولتان عبدالحمید لہ کورسی حوکمدا
 زیانیکہی گہ ورہی لی دہکہ ویٹہ وہ و، دوور خستہ وہی سولتان لہ
 دہستہ لات نہ گہرہ کانی چاکسازی لہ ولاتدا زیاتر دہکات، بوچونیان
 وہ ہابوو دہ یان گوت پیویستہ یہ کیک لہ و دوو کارہ نہ نجام بدریت،
 لابردنی سولتان لہ کورسی فہرمان پہ وایسی، یان داوای لی بگریتہ بو
 خوی واز لہ دہستہ لات بہینیت، نہمہش لہ پوانگہی بپیارہ کانی
 (مجلس الحل والعقد) کہ نہ وکات دہوری شورای بینیوہ، بہ بپوای
 نازاوہ چییہ کان پیویست بوو سولتان یہ کیک لہ و دوو داوایہ
 ہہ لبریزیت؟! !!

پاشان سولتان عبدالحمید پووی کردہ جولہ کہ کہ و نہ وہی
 وہ بپریہینایہ وہ، کہ پیش شہش سال لہ مہ وہ بہر ہہ مان کہ سی جولہ کہ
 (مزراحی قہرہ صو) ہاتوہ تہ لای سولتان و داوای لی کردوہ، پیگہ بہ

جوله که کان بدات تا له فه له ستین دا نیشته جی ببن، له به رامبه ر پیدانی بریک پاره به ئه میری باوه پداران.

به لئ سولتان عبدالحمیدی (بریندار) کراو به دهستی ئه م نه فام و سپلانه، ده یویست ئه م جوله که ناپاکه تی بگه یه نیت له وهی که ئه مه هه لوستی ئیستای ئه و جوله که یه یه که سولتان له سه ر کار لاده بات، له کاتی کدا شه ش سال له مه و به ر به زه لیلی و مه منویه وه داوای له سولتان کردووه که هه ندیک له خاکی فه له ستینیان به کری بداتی تا کوچ بکه ن بو فه له ستین، جوله که بو خویان باش ده زانن که سولتان عبدالحمید، چه ند توند بووه له به رامبه ر به رگری کردن له قودسی پیروز و فه له ستیندا.

وته کانی سولتان عبدالحمید زور به هیژ و پوون و ئاشکرا بوون، به بی ترس قسه ی دلی خوی ده کرد له کاتی کدا پووبه پووی ئه وه بوو بوویه وه که له سه ر کورسی حوکم لایبری، له لایه ن دوو که سه وه که یه کیکیان گاوریکی پومانی بوو، ئه وی دیکه یان جوله که یه کی ماسونی بوو، سولتان عبدالحمید به م شیویه که و تایی به قسه کانی هیئاو ووتی: هاتنتان بو ئیره بو ئه وهی که فه رمانی دوورخستنه وهی سولتانی ده ولته ی عوسمانی و خه لیفه ی باوه پداران له حوکم رابگه یه نن، له

داہاتودا ئیوہو ئوہویشی ئیوہی ناردووہ بو ئہم کارہ دووچاری
نہامہ تی و پەشیمانی دەکاتہوہ (۱۴).

لہ دریزہی وتەکانیدا سولتان عبدالحمید رایگہ یاند (بە دریزایی)
 ۳۳) سال لہ پیناؤ ئوممەت و دەولەتی ئیسلامیدا ھەول و کۆششم
 کردووہ، لہ پیناوی ھیمناہی تی و ئاشتی ولاندا ھەول و زۆرم داوہ، بە پپی
 وزہ و توانای خۆم خزمەتم کردووہ! ! من لہ ژیر پۆشنایی فەرمانہکانی
 خواو پیغەمبەر (ﷺ) دا حوکمی ولاتم کردووہ، من بەوشیوازە وولات
 تەسلیم دەکەمەوہ کە کاتی خۆی ئو ئەرکەم ھەر بەوشیوہیہ پی درا،
 وەکو خۆی ئو ئومانەتە تەسلیم دەکەمەوہ، ھەرگیزای ھەرگیز بستیک
 زەوی ئیسلام فەرماؤش نەکردووہ، خوای گەورە ئاگادارە بە ھەول و
 کۆششەکانم، بە پپی توانای خۆم ھەولم داوہو، مەکرو فیلی
 دوژمنانیشم سەر ناگریت ئەگەر بیانە ویت پەردە ی پەش بدەن بە سەر
 خزمەتەکاندا بو وولات و ئومەتی ئیسلامی! !)

(۱۴) لہ یادەوہریبہکانی سولتاندا ھاتووہ : کە پاش ئوہی لہ دەستەلات دوور
 خراوہتەوہ، و تویەتی : (ئەوان سولتان عبدالحمیدیان نەپوخاندووہ !! بەلکو
 ئەوان دەولەتی عوسمانییان پوخاند) دواتر ھەست بەم راستەقینہیہ کرا .

پاشان سولتان عبدالحمید خوی ئاماده نه بوو نامه که له دهست جوهره که وه برگیریت، له بهر ئه وه فهرمانی کرد به هاوکاره که ی (دهلی جهودهت) که نامه که له جوله که ماسۆنیه که وه برگیریت، پاشان ئه ویش نامه که ی دا به دهستی عائیشه ی کچی سولتان عبدالحمیده وه .

پاشان سولتان عبدالحمید داوای له عارف حکمهت و باقی به پرسه کان کرد ریگه ی بدن تا ئه و ته مه نه ی که ماویه تی له کۆشکی (چراخان) له په رستشی خوای گه وره دا به سه ری بیات، به لام له لایه ن ئه و تاوانبارو سپلانه وه داواکه ی سولتان به ریچه درایه وه .

ئیدی له مه و دوا په رده درا به سه ر ژیانی ئاشکرای سولتان عبدالحمید دا و، لیږه وه ژیانی تاریکی ناو به ندینخانه دهستی پی کرد!؟ پاشان سولتان په وانه کرا بو ناوچه ی (سالۆنیک) که ناو جه رگه ی جوله که و ماسۆنیه کان بوو، له کۆشکی (علاتینی) به ندیان کرد له لای کۆمه له ی ئیتحاد و ته ره قی و جوله که ئیتالیه کاند! عه قید (په زمی) یان کرد به سه ره رشتیاری سولتان عبدالحمید، هه موو جوړه سزایه کی ده روونیان له سه ر سولتان تاقی ده کرده وه، ته نانه ت ریگه یان نه ده دا سه یری باخچه ی به ندینخانه که ش بکات، هه روه ها ریگر بوون له وه ی که سولتان چاوی به خیزان و مندال و خزم و دوستانی بکه ویت!! ته نها یه ک پوژ ریگه یان دا به سولتان تا ده ره وه ی

بہ ندینخانہ کہی ببینیت؟ ئه ویش له بهر ئه وه بوو که ئه و پۆژہ خه ریکی ئاههنگ گئیران بوون بۆ (ساندایسکی) که ئه م پیاوه دوژمنیکی سه رسه ختی سولتان عبدالحمید بووه .

پاشان سولتان عبدالحمید برپاری دا هه موو سه روه ت و سامانه که ی ببه خشیتته ئه وان له به رامبه ردا سولتان داوای کرد که ئه م کارانه ی بۆ جی به جی بکه ن:

- پئگه بدن که عبدالرحیمی کورپی بجیتته وه بۆ ئه سته مبول، به مه به سستی ته واو کردنی خویندنه که ی.

- پئگه به کچه کانی بدن تا بگه رپینه وه بۆ ئه سته مبول و، ژیا نی هاوسه ری پئک بیئن.

- سه ربه سستی ته واو بدنه کارگوزاره کانی کۆشک و کارگوزاره تایبه تیه کانی خویی و ئازادیان بکه ن.

- برپک پاره له سه روه ته که ی خوی بۆ بگئیرنه وه بۆ خه رجی مال و مندال و خیزانه که ی، ئه وه نده ی که به شیان بکات.

- داوای کرد که لئی گه رپین تا به ئیسراحت له به ندیه نخانه که دا بژی، چی دی ئازاری ده روونی نه دن، وه له به رامبه ردا داوا له سوپا کرا که پاریزه ری سولتان عبدالحمید بیئت.

به لای گه وره به پرسانی سوپا په زامه نندیان له سهر داواکه ی سولتان دهریپری، هه موو مال و سهره ته که ی سولتانیان وهرگرت، ته نها هه زار لیره یان ته رخان کرد بو ژیانی خوئی و هه موو نه وانه یشی که ده یانه ویت له به نندیخانه دا له گه ل نه ودا بژین.

له کاتیکدا سولتان سهرگرمی وهرگرتنی هه وایه کی پاکژ بوو له په نجره ی به نندیخانه که یه وه ! سهرئه نجام و له و کاته دا له لایه ن (سالم کوردی) ناویکه وه، ته قه له سولتان کرا، ئه م سالم کوردیه یه کیکه بووه له پاسه وانه کانی ئه م به نندیخانه یه، گولله که له نزیك سولتاندا ته قییه وه، به لام خووش به ختانه سولتان دووچاری زیان نه بوو، پاشان سولتان عبدالحمید داوای کرد که چاوی به (پاسم به گ) بکه ویت که ناوبراو سهرؤکی پاسه وانه کان بوو، پاشان (پاسم به گ) ی له و پرووداوه ئاگادار کرده وه و قه باخی گولله که ی ته سلیمی (پاسم به گ) کرد ئه ویش وهری گرت و، خووشحالی خوئی به سه لامه تی سولتان دهریپری، برپاریشی دا سزای سالم کوردی بدات، به لام به لینه که ی نه برده سهر و سزای نه دا !!!؟.

کاتیک پرسیار له (سالم کوردی) کراوه له باره ی هوکاری ته قه کردن له سولتان عبدالحمید ناوبراو وتوویه تی : من ویستم به له ناوبردن ی پزگارمان بیت له دهستی !؟ چونکه هه رکه سیك بتوانیت سولتان

بکوڑیت ئہوا پلہیہ کی زور گہورہی لہ لایہن ئیتیحادیہ کانہوہ پی
دہدریت ! ! ؟

پیش دہست پی کردنی یہ کہمین جہنگی جیہانی، سولتان
عبدالحمید گوازیہوہ بو کوشکی (بیلربی) و لہو کوشکہدا بہندکرا !
ریگہیان بہ کہس نہدہدا سہردانی سولتان بکات، تہنانت ریگہ بہ
خیزان و مندالہ کانیشی نہدہدرا کہ سہردانی بکہن، بہوشیوازہ
چاودیڑیہ کی زور توند خرابوویہ سہر سولتان عبدالحمید۔

عائیشہی کچی سولتان عبدالحمید دہلایت: لہو ماوہیہدا کہ
سہردانی کردنی بابم لیمان قہدہغہکرا بوو، من لہ دوورہوہ و بہ
دووربین سہیری باوکم دہکرد ! !

بہلام سہرہنجام ناچار کران کہ ریگہ بہ سولتان بدہن بو ئہوہی
چاوی بہ مندال و ئہندامانی خیزانہکھی بکہویت لہ کور و کچ و خزم و
دوستہکانی، ئہم چاوپیکہوتنہش سالی یہک جار ریگہی پیدہدرا
ئہویش لہ پوڑی یہکہمی جہژنی قورباندا دہبوو لہ کاتژمیر یہک بو
کاتژمیر چواری سہر لہ ئیوارہ ! ! ؟

دوا ساته کانی ژیانی سولتان عبدالحمید

له به ندیخانه دا سولتان عبدالحمید دوچارى نه خوښیه کی کوشنده بوو، پزیشک هات چاره سهرى بکات سهره تا رازی نه بوو که چاره سهرى بکات، به لام دواتر سولتان ره زامه ندى دره برى تا پزیشکه که پشکنینی بۆ بکات، سولتان دووچارى نه خوښى ته نگه نه فسه سی بوو بوو، پاشان له لایه ن پزیشکه کانه وه خوینی پیویستی بۆ دابین کرا، چونکه دوچارى کهم خوینیش هاتبوو، پاش ئه وه ی که پزیشکه کان (سولتان عبدالحمید) یان به جی هیشت (پاسم به گ) دهستی کرد به گریان و هۆن هۆن فرمیسک له چاوه کانی ده هاته خواره وه و وتی : ئه ی گه وره م لیم ببوره، من به رامبه ر جه نابت که م ته رخه م بووم، داواى لى خوښ بونم له خواى گه وره بۆ بکه ؟ له و کاته دا سولتان عبدالحمید سهرى هاوسه ره که ی خو ی کرد و پیی راگه یان د : (پاسم به گ) دووچارى نا ئومیدی بووه سه باره ت به ژیانی من (پاشان سولتان عبدالحمید وتی : له داها توودا په رده یه کی ره ش ده دریت به سهره موو خزمه ت و کاره باشه کانمدا که پزیشکه شی ولات و ئوممه تی ئیسلا میم کردووه) له م کاته دا سولتان هۆن هۆن فرمیسک له چاوه کانی ده هاته خواره وه .

به لّام هاوسه ره که ی زۆر که سیکی دامه زراو و هیمن و له سه ر خۆ بوو به رده وام دلخۆشی سولتانی ده دایه وه، هه مان کات ههستی به وهش کردبوو، که سولتان له ئان و ساتی گیان کیشان دایه، له بهر ئه وه داوای له کوپ و کچه کانی کرد وه ک دوا جار چاویان به باوکیان بکه ویت، پاش ئه وه ی هه موویان له ده وری سولتان کۆبوونه وه، پاشان سولتان داوای کوپیک قاوه ی کرد، دواتر له سه ر جیگه که ی دانیشته و قومیک قاوه ی خوارد، پیش ئه وه ی قومی دووهم بخواته وه سولتان که وت به سه ر بالی خیزانه که یدا و گیانی پاکی به ره و لای خوای په روه ردگار به رز بوویه وه، ئیدی ده نگی هاوار و گریان کۆشکه که ی پرکرد، ماتهم و گریان و خهم بالی به سه ر کۆشکدا گرت، به ئی به و شیوازه سولتان عبدالحمید به ره و لای په روه ردگاری گه رایه وه، که به درییژی ته مه نی هه تا دهسته لاتی له ده ستدا بوو، ساتیک گۆره پانه که ی چۆل نه کرد بوو بۆ دژمنانی ئیسلام، به لّام چی بکه ی له هه لویستی ئه و که سه بی وه فا و ناپاکانه که سه ر باری ئه و هه موو چاکانه ی سولتان به رامبه ریان، مه خابن ئه وان له به رامبه ر ئه و هه موو چاکانه ی سولتاندا، به کوده تا کردن به سه ریدا پاداشتیان دایه وه.

به‌لی بهو شیوازه سولتان عبدالحمید گیانی سپارد، پاشان (پاسه م به‌گ) ی سه‌روکی پاسه‌وانه‌کان هاته ژوره‌وه و دواین سلووی ناراسته‌ی سولتان کرد، شایانی باسه سولتان عبدالحمید له (۱۰) ی شوباتی (۱۹۱۸) دا گیانی پاکی سپارد^(۱۵).

سولتان عبدالحمید وه‌لوئیستی له به‌رامبه‌ر کیش‌ه‌ی فه‌له‌ستیندا :

پاش ئه‌وه‌ی به شیوه‌یه‌کی خیرا و به کورتی ژیانی سولتان عبدالحمید مان خسته‌پوو، ده‌مانه‌ویت لیره‌دا به هه‌لوئیستی سولتان عبدالحمید ئاشناتان بکه‌ین، لیره‌دا به‌وردی و به‌کورتی هه‌لوئیستی سولتان عبدالحمیدتان بو‌پوون ده‌که‌ینه‌وه له‌مه‌ر کیش‌ه‌ی فه‌له‌ستین، به‌لی هه‌لوئیسته تونده‌کانی سولتان سه‌باره‌ت به کیش‌ه‌ی فه‌له‌ستین و به‌رپه‌رچ دانه‌وه‌ی داواکاریه، یه‌ک له دوا‌ی یه‌که‌کانی جوله‌که هۆکاری سه‌ره‌کی بوون بو‌دووور خسته‌نه‌وه‌ی سولتان له کورسی فه‌رمان په‌وایی.

به‌لی! ئه‌گه‌ر سولتان عبدالحمید هیچ‌یشی نه‌کردبیت بو‌ئیسلام و ئوممه‌تی ئیسلامی و خاک و گه‌لی فه‌له‌ستین، هه‌ر ئه‌وه‌ه‌لوئیستانه‌ی

(۱۵) گۆشاری عه‌ره‌بی ژماره (۳۲۹)، په‌جه‌بی (۱۴۰۶) به‌رامبه‌ر نیسانی

بہ سہ تا شانازی پیوہ بکریت، لہوہی کہ نامادہ نہ بوو تہ نانہت یہک بست خاکی فہ لہ ستین بداتہ جولہ کہ کان، کہ چہ ندین جار بہ فہ رمی نوینہری خویمان ناردہ لای سولتان ہہ تا بہ پارہ و مالی دنیا قہ ناعہت بہ سولتان بکہن بو ئہوہی بہ شیک لہ خاکی فہ لہ ستینیان بداتی!!!.

جولہ کہ نوینہرہ ماسونہ کہی خویمان نارد کہ (قرہ صو) بوو، داوای ئہوہی کرد کہ ریگہی بدن ہہ تا چاوی بہ سولتان عبدالحمید بکہویت بو ئہوہی داواکہی بخاتہ پوو پاشان لہ ریسی (کہ مال بہ گہوہ) چاوپیکہ وتنی (قرہ صو) لہ گہل سولتان ریخرا، بہ نامادہ بوونی یہ کیک لہ هاوکارہ کانی سولتان کہ عارف بہ گ بوو، پاشان (قرہ صو) بہ سولتانی راگہ یاند : من و ہک نوینہری کومہ لہی ماسونی ہاتوم، تا بہ جہ نابہت راگہ یہ نم بہوہی کہ بری پینج ملیون لیرہی ئالتونیم لی و ہریگریت و ہک دیار ییہک کہ تاییہ تہ بہ خوٹ و مافی کہسی پیوہ نیہ، و ہ بری سہد ملیونی ترم ہیئاوہ کہ بہ قہرزی بی زیادہ خستہ سہر دہیدہ یینہ دولت، کہ ماوہی قہرزہ کہ سہد سالہ، (پیویستہ نامارہ بہوہ بدہین کہ لہ و ساتہ دا دولتہی ئیسلامی ئہوہندہ ہہ ژارو قہرزار بوو، تہ نانہت موحتاجی یہک لیرہش بووہ!) پاشان (قرہ صو) لہ بہ رامبہر ئہم دیارییانہی کہ پییشکہشی سولتان و خہ زینہی

دهولتهی دهکات وتی : داوات لی دهکین که ریگه مان پی بدهیت تا له فهلهستین دا چهند ئیمتیا زاتی کمان هه بیته، یه کیک له و شتانه ی جووه کان دهیان ویست له خاکی فهلهستیندا بیکه ن و یه که م نه خشه یان بو دانابوو، بریتی بوو له کردنه وهی زانکویه که له خاکی فهلهستیندا بوئه وهی پۆشنبیرانی پی خریکه نه وه، هه تا لیره وه بیرى داگیر کارانه ی خویانی پهره پی بدهن.

پاشان سولتان عبدالحمید پووی کرده هاوکاره که ی و پیی وت : ئایا تو ده زانیت ئەم به رازه داوای چی دهکات؟! پاشان هاوکاره که ی، خوی خست به سه ر قاچی سولتاندا و سویندی خوارد به وهی که نه یزانیوه ئەو جوله که یه بوئه مه هاتوو، دواتر سولتان عبدالحمید به پوو یه کی گرژه وه سه یری (قره صو) ی کردوو پیی ووت : پووت لیم وه رگیپه ئەی ناپاکی سوک!! پاشان دهست به جی (قره صو) سواری که شتییه که بوو که به ره و ئیتالیا گه شتی ده کرد، دواتر له ئیتالیا وه نامه یه کی تری بو سولتان عبدالحمید هیئا که تیایدا هاتوو : تو داواکاریه که مانت به رپه رچ دایه وه، له داها توودا به گیانی خوت و دهستلآت و ولاته که ته وه باجی ئەم داواکاریه مان ده دهیت که به رپه رچت دایه وه! .

ههروهه ها جوله که بۆ جاری دووهم ههولیاندا که سولتان عبدالحمید پازی بکهن تا پینگه یان بدات بهره و فهلهستین کۆچ بکهن، بۆ ئه م مه بهسته له سالی (۱۸۹۷) دا (هرتزل) ی گه وره به پرسی زایونیه کان به یاوه ری (حاخام، موسا) سه ردانی سولتان عبدالحمیدیان کرد له کۆشکی (یه لذن)، ناوبراو پاش ئه وه ی زۆر به گه رمی سوپاسی ده ولّه تی عوسمانی کرد له به رامبه ر هه ولّه کانی ده ولّه تدا، له مه پ پاراستنی سه لامه تی گیانی جوله که کانی ژیر ده سه ته لاتی ده ولّه تی عوسمانی دا! دواتردا وای له سولتان عبدالحمید کرد که پینگه به جوله که کان بدات تا مافی ئه وه یان هه بیّت له فه له ستیندا نیشته جیّ ببن و بتوانن وه به ره ینان له فه له ستین دا بکهن! پاشان سولتان ده م و چاوی گرژ کردو وتی: من وای ده بینم که برا جوله که کانتان، ژیانیان زۆر له خۆشی و هیمنیدایه، ئه مه ش ده گه پیته وه بۆ ئه و چاوپۆشی و پاریزگاریه ی که له لایه ن ده ولّه تی عوسمانی و خودی خۆم و باوباپیره ده سه ته لاتداره کانمانه وه پيشککه شی جوله که کانی ژیر ده سه ته لاتی ده ولّه تی عوسمانی کراوه و، به رده وام هه ولمانداوه پاریزگاری له ژیان و شه ره ف و که رامه تی جوله که کان بکهین؟ پاشان سولتان به حاخام موسای وت: چی وای لی کردوون که په رده به سه رکاره چاکه کانی ده ولّه تی ئیسلامیدا بدهن؟

ئەویش لە وه لآمدا وتی : استغفر الله گەورەم ئیئە هیچ گلەییە کمان
 لە جەنابت و دەولەتی ئیسلامی نیە ! بە لکو خوازیری ئەوین کە
 جوله کە پەرش و بلاوہ کان لە جیہاندا کۆبکەینەوہ و نیشتیمانیکیان بۆ
 دروست بکەین، ئەگەر ئەم کارەمان بۆ بکەیت هەتا هەتایە نزای خیرت
 بۆ دەکەین، جەنابی سولتان عبدالحمید !

پاشان سولتان پپی راگەیانند : ئیئوہی جوله کە لە هەموو
 هاو نیشتیمانیانی ئەم ولاتە زیاتر سوودمەند بوون، ئایا حاخام ئەمە
 شتیکی راستەقینە نیە ؟!

ماوہیە ک بی دەنگیەکی قولّ بالی بە سەر ئامادە بووندا کیشا،
 پاشان ھرتزل ویستی راستەوخۆ بابەتە کە بە سولتان بگەییە نیت و
 پایگەیانند : بۆ نمونە ئەگەر گەورەمان (سولتان عبدالحمید) پەزنامەندی
 دەربەریت بەوہی ھەندیک لە زەوی فەلەستینمان پی بفرۆشیت
 (مەبەستی ناوبرا و ئەو زەویانە بوو کە مافی خاوەنداریەتی میری و
 خەلکیان پیوہ نیە، واتە زەوی دەرەوہی شارەکان) ناوبرا و داوای لە
 سولتان کرد کە بە ئارەزووی خۆی نرخەکان دیاری بکات !

پاشان سولتان توپە بوو پایگەیانند (خاکی نیشتیمان بە هیچ
 جۆریک نافرۆشیت، ئەو ولاتە ی کە بە خوین پارێزگاری لیکراوہ

نافرۆشریّت مه گەر له بهرامبەر دا به جهنگ و خوین لیمانی
داگیربکن!) .

به و شیوهیه بهردهوام جوله که کان هه ولیان ده دا سولتان عبدالحمید
پازی بکن، هه تا به هه ر شیوازیک بووه له به شیک له خاکی فه له ستین
خوش بییت و بیداته جوله که، هه روه ک نمونه ی ئه وه ش له گوڤاری
(المشرق) ی ماسۆنیدا هاتوووه له لاپه ره ی (۱۰۹۴) ی به رگی ده هه مدا
که له سالی (۱۸۹۹) دا ده رچوه و تیایدا ده لیت: له کاتی کدا که (غوش)
بالیۆزی ئیسپرائیلی بووه له پاکستان پیشنیاری ئه وه ی خسته به رده م
حکومه تی سوننی مه زه ب که ناوچه کانی (جه لعاد و هه روه ها ناوچه ی
موئابی ئه رده نی) بفرۆشیّت به جوله که، ناوبراو داوای ئه وه ی کرد که
به مه ساحه ی شه ش سه د هه زار هیکتار زه وی ئه و ناوچانه بفرۆشیّت به
جوله که، له به رارمبهردا پێژه یه کی زۆر پاره بدریّت به سولتان
عبدالحمید که له چه ند ملیۆن فرانک که متر نه بیّت! !

به و شیوازه ده ولّه تی سوننی مه زه به بیش وه لامی داخوازیه کانی
جوله که کانی نه دایه وه و هیواو ئاره زووی جوله که ده ولّه مه نده کان به
بادا درا، ئه وان خوازیاری ئه وه بوون که ئاسان کاری بکن له بۆ

دروست کردنی نیشتمانیکی نه ته وهی بی خویمان و نه وه کانیان، بۆ
 نه وهی دهوله تیکی سه ره خۆ دروست بکهن له ناو جه رگه ی زه وییه
 پیروژه کان دا که قودس و ناوچه کانی فه له ستین ده گریته وه، ههروهک
 چۆن له پیش مه سیح دا له و ناوچانه دا بونیان هه بووه .

له کتیبی یاده وه رییه کانی هرتزل دا که میژووه که ی بۆ سالی (۱۹۰۱)
 ده گه پیتته وه، تیایدا ئاماژه به بهر په رچ دانه وهی داواکه ی ده کات له
 لایه ن سولتان عبدالحمیده وه، که تیایدا هاتووه: سولتان عبدالحمید به
 گالته جار ییه وه به هرتزلی راگه یاندووه : ئامۆژگاری هرتزل بکهن
 سه بارت به م بابه ته ی که بۆی هاتووه با پڕی وشوینی پیویستی تری
 بۆ بگریته بهر! من ناتوانم چا و پۆشی ته نانه ت له بستیکی خاکی
 فه له ستین بکه م، چونکه ئه م خا که مولکی من نیه ! به لکو مولکی
 گه له که مه له فه له ستین، گه له که م به به رده وامی له پینا و ئه م خا که دا
 خه بات و کۆششی کردووه و به خوین پار یزگارییان لی ی کردووه،
 ئامۆژگاری جوله که ده که م به وه ی خویمان پاریزن ئه گه ر پۆژیک له
 پۆژان حکومه ت و دهسته لاته که م له ناو چوو، ئه وا ئه و کات بی گومان
 جوله که ده توان خاکی فه له ستین به خۆپایی و به بی به رامبه ر داگیر

بکهن !! به لام تا من زیندووبم و دلم لی بدات و گیان له جهسته مدا
بیته هه رگیز نه وه قبول ناکه م خاکی فه له ستین دابریته و جیا بکریته وه
له دهسته لات و ئیمپراتوریه ته که م، نه وه شتیکه هه رگیز ناهیللم
بیته دی.

به لی جولکه و زایونیه کان به رده وام له هه ولدا بوون بو نه وه ی
بتوانن ره زامه ندی به دهست بهینن و له فه له ستیندا جیگیر بین و
چالاکیان هه بیته، یان به لایه نی که مه وه بتوانن به شیک له خاکی
فه له ستین بکرن، له بهر نه وه به به رده وامی نوینه ریان ده نارده لای
سولتان عبدالحمید.

بو هه مان مه به ست و له سالی (۱۹۰۲) دا وه فدیکی سی که سی
جولکه به سهردانیک خویان که یانده لای سولتان عبدالحمید، پاش
نه وه ی نه وه وه فده له لایه ن ته حسین^(۱۶) پاشاوه پیشوازییان لی کرا و
داوای لی کردن که مه به ستی هاتنیان بو لای سولتان بخه نه پوو، به لام
وه فده که هه ر پیداگرییان له وه ده کرد مه به سته که یان له ته حسین پاشا

(۱۶) ته حسین پاشا له و کاته دا وه ک سه روکی یاریده دهره کانی سولتان
عبدالحمید بووه، یان نه وه ی نه مپو پیسی ده وتریت پراویژکاری به رپرس و
سه روکه کان .

بشارنه وه و دهیان ویست راسته و خو چاویان به سولتان عبدالحمید بکه ویت و له لای خوی مه به سته که بکه نه پوو، به لام ته حسین پاشا به لینی پی دان داواکه یان وه کو خوی بکه یه نیتته سولتان، له بهر نه وه داوا له وه فده که کرا داخوایه کانیا بکه نه نامه یه که هه تا وه که خوی بکه یه نیتته سولتان.

له نامه یه دا هاتبوو که جوله که ناماده یی یان تیادایه بو جی به جی کردنی نه م خالانه:

(۱) بژاردنی هه موو قه رزه کانی ده ولته عوسمانی.

(۲) دروست کردنی که شتی گه لیکی سه ربازی به مه به سستی پاراستن و به رگری کردن له ده ولته عوسمانی.

(۳) پیدانی قه رز به بری (۳۵) ملیون لیره ی ئالتونی به ده ولته عوسمانی بی نه وه ی هیچ زیاده یه کی بخریته سه ر، نه مه ش له پیناوی بوژاندنه وه ی بواری دارایی ده ولته و گه شه پیدانی به ره مه کانیدا.

به لام له به رامبه ر نه م سی خاله دا جوله که داواکاری و ئامانجی خو یان ده خه نه پوو که نه ویش بریتیه له:

أ- ریگه به جوله که کان بدریت تا ئازاد بن به وه ی که چ پوژیک ئاره نوویان کرد سه ردانی فه له ستین بکه ن.

ب- پینگه به جوله که کان بدریّت به دروست کردنی کۆمه لگه یه که له نزیك قودسی پیروژه وه، ئەمەش تا ببیتە جینگە ی مانه وه و حه وانه وه ی ئەو جوله کانه ی که بۆ سهردان و گهشت دینه ناوخاکی فه له ستین.

ئەم داخوازیانه ی وه قده سیّ که سیه که ی جوله که، له لایه ن ته حسین پاشا وه گه یه نرایه سولتان عبدالحمید، پاشان ته حسین پاشا به م شیوه یه وه لامی جوله که کانی دایه وه که له لایه ن سولتان عبدالحمید وه ئاراسته یان کرابوو :

(۱) قه رزه کانی ده ولّه تی عوسمانی ئەمه ناته واوی و عه بیك نیه بۆ ده ولّه ت، چونکه ده ولّه تانی وه کو فه په نساش دوو چاری قه رزاری بوونه ته وه، ئەمه به هه یج شیوه یه ک زیان به ناوبانگی ده ولّه تی عوسمانی ناگه یه نیّت.

(۲) قودسی پیروژه یه که مین جار له لایه ن عومهری کوپی خه تتابه وه فه تح کراوه، من هه رگیز ناماده یی ئەوه م تیانیه ئەو شوره ییه میژوو ییه له ئەستۆ بگرم به وه ی فه له ستین و قودس بفروشم به جوله که، ئەوه به خیانه ت ده زانم له به رامبه ر ئەو سپارده یه ی خراوه ته سه ر شانم، من راسپێردراوم هه تا ببه م پارێزه ری خاک و سه روه ت و سامان و ناموسی مسولمانان.؟

(۳) به جولہ که کانی پراگہ یاند که پاره و سامانی خۆتان بۆ خۆتان، دهولہ تی ئیسلامی ئامادهیی ئه وهی تیانیه له سهنگه ریگدا به رگری بکات که ئه و سهنگه ره به پاره ی دوژمنانی بونیات نرابیئت!؟.

پاشان سولتان له کۆتاییدا داوای ئه وهی کرد بوو، دهستبه جی ئه و وه فده بگرینه دهره وه و ئیدی به هیچ شیوه یه ک پریگه یان پی نه دریئت بۆ ئه و مه به سه ته بینه ناو کۆشکی سولتانه وه...

له کۆتاییدا پیویسته ئاماژه به یاده وه ریگه کانی هرتزل بدهین سه باره ت به هه وله یه ک له داوای یه که کانی هرتزل هه تا په زامه ندی سولتان وه ربگریئت بۆ نیشته جی کردنی جولہ که له خاکی فه له ستین دا، ناوبراوبۆ ئه و مه به سه ته دووجار توانیویه تی چاوپیکه وتن له گه ل سولتان عبدالحمید دا بکات.

وه هه روه ها له ریگه ی شا (غلیوم) ه وه سه ردانی ده وله تی عوسمانی کردووه، به په رسم ی ئه م داواکاریه ی ئاراسته ی سولتان عبدالحمید کرد..

هه روه ها هرتزل بۆ ئه م مه به سه ته په یوه ندی کردووه به وه زیری موسته عمه راتی به ریتانیاو پاشای ئیتالیاو قه یسه ری روسیاو فاتیکانه وه، هه مان کات په یوه ندی به ئه مریکا و چه ندین که سایه تی و

دہولہ تی ترہوہ کردوہو، ئەمەش لە پیناوا قایل کردنی سولتان عبدالحمید، هەتا لە پێی ئەو پاشا و ولاتانەوہ سولتان پازی بکریت بۆ ئەوہی پینگە بە جولەکەکان بدات بەرہو فەلەستین کۆچ بکەن و، بە یەکجاری لەو خاکەدا بمیننەوہ، بەلام سەرئەنجام هەموو ہەولەکانیان بۆ ئەنجام مانەوہ! ..

سولتان عبدالحمید ہەر بەوہندە وازی نەہینا داخواری و داواکاریہکانی جولەکە بەرپەرچ بداتەوہ، کە سەبارەت بە فەلەستین ئاراستە ی سولتانیان کردبوو، بەلکو ئاماژە ی بە مەترسیہکانی جولانەوہ ی زایونیزم داو، ہۆشداریدا لە مەر مەترسی و ہەرہشەکانی ئەو جولانەوہیہ بۆ سەر دہولہ تی ئیسلامی بە گشتی و ناوچەکانی فەلەستین بە تاییہ تی، بۆ ئەو مەبەستە و لەپانزہ ی تشرینی یەکەمی سالی (۱۹۰۰) دا بەیاننامە یەکی بە ژمارە (۲۴۰۹) بلاوکردوہ و ئاراستە ی ہەموو ویلايەت و ناوچەکانی ژیر دەستەلاتی دہولہ تی عوسمانی کرد، سەبارەت بە پینگە گرتن لە نیشتەجی بوونی جولەکەکان بە ہەمیشہیی لە فەلەستیندا، ہەرہا ئەو نوسراوہ ہەر جۆرہ کۆچ کردنیکی بە کۆمەلی جولەکە ی بۆ ناوچەکانی دہولہ تی عوسمانی و بە تاییہ ت فەلەستین قەدەغە کرد.

ہہ روہک نوسراوہ کہ داوای ئہوہیشی کردبوو کہ ریگہ بہ
 جولہ کہ کان نہ دریت سی مانگ زیاتر لہ فہلہستین دا بمیننہوہ،
 تہ نانہت سولتان عبدالحمید پیش دہست پی کردنی جموجولہ کانی
 ہرتزل، دام و دہزگا کانی دہولہتی لہ مہترسیہ کانی بزووتنہوہی
 زایونی ئاگادار کردبوہوہ و، چہندین برپاریشی لہو بارہوہ دہر کردو
 داوای لہ کارمہندانی میری کرد ئہو ئہرکہی لہم روانگہیہوہ دہخریتہ
 سہرشانیان بہ وردی جی بہ جی ی بکہن، ہہر ئہو کات و لہ سالی
 (۱۹۰۲) دا وہزارہتی ناوہوئی دہولہتی عوسمانی، ئہو نوسراوہی
 ئاراستہی ہہموو ویلایہ تہ کانی دہولہت کرد و تیایدا ہاتوہ:

ہہ روہک سوور بوونی خۆمان پاگہ یاندوہ سہ بارہت بہ
 قہدہغہ کردنی ہاتنہ ناوہوہی جووہکان بو ناو خاکی فہلہستین، بہ لام
 فہرمانبہران سستی لہ جی بہ جی کردنی ئہم برپارہ دا دہنوینن،
 جووہکان بہ بیانوی گہشت کردن دینہ قودس و پاشان نیشتہ جی
 دہبن... مانہوہی ئہو جووانہ بہ ہیچ جوریک لہ جورہکان دروست نیہ،
 فہرمان پہوایانی دہولہت بہر پرسیارن لہوہی کہ دہبیت چی لہ
 توانایاندایہ بیخہنہ گہر لہ پیناو بہ وردی جی بہ جی کردنی ئہم
 برپارہ دا.

به هیچ شیوہیہك نابیت ریگہی مانہوہی ہمیشہیی بدہنہ
 جولہکہکان، شیاوی ئاماژہیہ ئہم بریارہ ریگری لہو جولہکانہ ناکات
 کہ بہ تاک یان بہ کومہل دہیانہویت بہ گہشتیکی کاتی سہردانی
 ناوچہ پیروزہکانی قودس و فہلہستین بکہن! بہلام لہ ہمان کاتدا
 ریگہیان پی نادات بہ بہردہوامی لہو ناوچانہدا جیگیر بہن، پیویستہ
 لہم بارہیہوہ (تعہد) پہیمان لہو قونسولگہریانہ و ہریگریت کہ
 جولہکہکانی لیوہ ہاتوون.

ئہم بریارہ لہ ژیر پؤشنایی فہرمانہکانی شورا و ئہنجومہنی
 و ہزیراندا دہرچوہ.

ہہمووکات جولہکہ داواکاریہکانی خویان دوور لہ گیانی جہنگ و
 داگیریاری و توندوتیژی داوا کردوہ، ئہمہش زیاتر لہ فیلیکی ئہو
 گہلہ فیلبازہ دہچیت بؤ گہیشتن بہ ئامانجہ گلاوہکانیان لہوانہش :
 ئامادہیی دہربپینی جولہکہ بؤ یارمہتی دانی سولتان عبدالحمید لہ
 روانگہی بہہیز کردنی سیاسہتی دہولہتی عوسمانی لہ گہل و لاتانی
 ئہوروپادا، یان دروست کردنی کہشتی گہلیکی سہربازی بؤ پاریزگری
 کردن لہ دہولہتی عوسمانی، یاخود داواکاری بؤ دامہزراندنی
 زانکویہکی جولہکہ لہ قودس دا، جولہکہ داوای ئہوہیان دہکرد کہ
 بہشیک لہ خاکی فہلہستینیان پی بفرؤشریت بہ ہر نرخیک بووہ و

پاشان خویان بنیاتی بنیّن، یان ئامادهیی دهرپرینیان بو پیدانی قهرزی بی زیاده به دهولّتی عوسمانی، یاخود به لّین دانی جوله که بو بژاردنی قهرزه کانی دهولّتی عوسمانی که له و کاته دا دهولّت نوقمی قهرزارییه کی زور ببوو، ئەمه و چه ندین پاداشت و تهماع خرایه به ردهم سولتان عبدالحمید بو ئەوهی له به رامبه ردا به داخوازیه کانی جوله که رازی بیت که خوی له کوچ کردنیان دا ده بینیتته وه بو فه له ستین.

له کاتی کدا ئەم پاداشت و مادانه خرا نه به ردهم سولتان عبدالحمید که دهولّتی عوسمانی پیویستی به که مترین یارمه تی هه بوو، دام و دهزگا کانی دهولّت به دهست نه بوونی داراییه وه ده یان نالاند، هه ژاری، نه خوشی، نه خوینده واری... هتد له ناو گه لدا په ره ی سه ندبوو، به لام له گه ل ئەوه شدا سولتان عبدالحمید به پشتیوانی خوی گه وره وه و به دان به خوگرتن و ئارام گری گه لانی موسلمان له سه ر ئازار و نارچه تیه کانیان، به رده وام به توندی له به رامبه ر ئەم داوایه ی جوله که کان دا وه ستاوه ته وه و به نه خیر وه لامی داونه ته وه.

ئەمەش زیاتر له و نامه یه ی سولتان دا دهرده که ویت که ئاراسته ی شیخ (محمود ئەفه ندی ئەبی شامات) ی کردوه که ناوبراو شیخی ته ریه تی شازلی یه له دیمه شق دا، له نامه که ی سولتاندا هاتوه : له پاش ئەم پیشه که یه ئەوه ده خه مه پوو بو جه نابت و هه موو ئەو

کہ سانہی کہ هاووینہی جہ نابتن، ہر وہا بۆ ہموو کہ سہ بیرمہند و تیگہ یشتووہ کانی دہ ورو بہرت، کہ ئہ ویش ئہم بابہ تہ گرنگیہ و وہ کو ئہ مانہ تیگی میژووہیہ لہ سہر شانم، من واز لہ خہ لافہ تی ئیسلامی ناہینم بہ ہوی چہند ہۆکاریکہ وہ بیجگہ لہ وہی من بہ ہوی تہنگ پیّ ہہ لچنینمہ وہ لہ لایہن بہر پرسیانی کۆمہ لہی ئیتیحاد و تہرہ قیہ وہو ہہرہ شہ و گورہ شہ کانی ئہ وان ناچارم دہ کەن و لہ سہرمی پیویست دہ کەن، کہ دوا جار واز لہ خہ لافہت بہینم۔

ئہم کۆمہ لہی ئیتیحادیانہ زۆر پیداکری لہ سہر ئہ وہی دہ کەن، من پہزامہندی دہر بیرم لہ سہر دامہ زرانندی نیشتمانیکی نہ تہ وہیی بۆ جولہ کہ لہ فہ لہ ستیندا، لہ گہ لّ ئہ وہدا ئہ وان زۆر پیداکری لہ سہر ئہم داواکاریہ نابہ جییہ دہ کەن، منیش بہ شیوہیہ کی یہ کجاری دژی ئہم داواویہی جولہ کہ کان وہ ستاوم و بہ ہیچ شیوہیہ ک داواویہ کی ئہ و تو قبول ناکہم، پاشان جولہ کہ کاتی ہہ ستیان کرد داواکەیان جیّ بہ جیّ ناکہم، بہ لینی ئہ وہیان پیدام کہ (۱۵۰) ملیۆن لیرہی ئالتونیم بدہنیّ و ہک بہرتیلیک لہ بہرامبہر پیدانی بہ شیک لہ خاکی فہ لہ ستین بہ جولہ کہ، دووبارہ ئہم داواکاریہ شم بہر پەرچ دانہ وہ، بہم شیوہیہ و بہ شیوہیہ کی پہسمی وہ لّام دانہ وہ و پیّم راگہ یاندن: نہک (۱۵۰) ملیۆن لیرہی زیّر تہ نانہت ئہ گہر ہموو دونیا ہی ئیوہ بیّت و بمدہنیّ، لہ

بہرامبہر ئے وہ دا کہ بہ شیک لہ خاکی فہلہ ستینتان بدہمی ئے وا
 داواکہ تان بہرپہرچ دہدہمہوہ، من زیاد لہ سی سالہ بہ دلّسؤزیہوہ
 خزمہ تی میللہ ت و ئومہ تی (ﷺ) دہکہم، من ہیچ کات نہ بومہ تہ
 ہوکاری رہش کردنہوہی لاپہرہکانی میژووی مسولمانان و باو
 باپیرانمدا لہ دہستہ لات داران و خہلیفہکانی دہولہ تی عوسمانی، لہ
 بہر ئےوہ بہ ہیچ شیوہ یہک داواکہ تان قبول ناکہم.

لہ پاش ئےوہی بہو شیوازہ بہرپہرچی جولہ کہ کانم دایہوہ، ئیدی
 پیکہاتن لہ سہر دوور خستنہوہم لہ کورسی خہلافہ ت و، پییان
 راگہ یاندم بہوہی کہ دوورم دہخہنہوہ بو (سہرانیک) منیش پیشوازیم
 لہم ہہنگاوہ یان کرد، لہ کارلابردن و دوور خستنہوہم بہ لاوہ زور
 باشتر بوو لہوہی کہ ئےوہ شہرمہزاریہ میژوویہ بہینم بہ سہر خوّمدا
 کہ ئےویش فروشتنی خاکی فہلہ ستین بوو بہ جولہ کہ.

لہ بہر ئےوہ من زور سوپاس و ستایشی خوای پہرہردگار دہکہم
 کہ ئےوہم قبول نہ کرد، دہولہ تی عوسمانی و جیہانی ئیسلامی بخمہ
 ژیر باری کاریکی قیزہون و خراب و نہویستراوہوہ، کہ ئےویش
 داواکاریہ یہک لہ دوا ییہ کہکانی جولہ کہ بوو بہوہی کہ ریگہ یان پی
 بدہم دہولہ تی جولہ کہ لہ ناوچہ پیروزہکانی فہلہ ستین دا
 دابمہ زرینن....

دوویارہی دہکہ مہوہ بہردہوام سوپاس و ستایشی خوای
 پہرہردگار دہکہم، من دلنیام ئہم ہول و تیکووشانہم سہبارہت بہم
 بابہتہ گرنکہ داومہ بہسہ بؤ شایہتی دان لہ سہرئوہی کہ من چہند
 بہ تہنگ کیئشہی فہلہستینہوہ بووم، بہم شیوہیہش کوتایی بہ
 نامہکہم دہہینم...

والسلام علیکم ورحمہ اللہ وبرکاتہ

خزمہت گوزاری مسولمانان

عبدالحمید کوری عبدالمجید

بہلئ ئہمہیہ ہہلوئیستی سہربہرزانی سولتان عبدالحمید سہبارہت
 بہ کیئشہی فہلہستین، ئہم ہہلوئیستانہی ناوبراو بوونہ ہوکاری
 سہرہکی ہہتا لہ کورسی حوکم دووری بخنہوہ، ہہرہک نوسہری
 جولہکہ (برنارد لویس) لہ کتیبہکہیدا (دامہزراندنی تورکیای نوی) دا
 دہلئت : برا ماسؤنی و جولہکہکانمان بہ نہینی و پیکہوہ کاریان
 دہکرد بؤ لابردنی سولتان عبدالحمید لہ کورسی حوکمدا، ہوکاری
 ئہمہش بؤ ئہوہ دہگہریتہوہ کہ سولتان عبدالحمید زور دژیہتی
 جولہکہی دہکرد و تہنانت پیدانی یہک بست خاکی فہلہستینی بہ
 جولہکہرہت کردہوہ !! !

هه روها دکتور (سیف الدین البستانی) ده لیت : ماسونیه کان به کرداری به شداربوون له لاوازکردنی دهسته لاتی دهوله تی عوسمانیداو، رۆل و کاریگه ریبه کی زوریان هه بوو له شوپشی کومه له ی ئیتیحاد و ته ره قی له لایه ک، هه روها به شداری کردن و رۆل بینینیان له شوپشی (٣١) ی مارتی (١٩٠٩) دا له لایه کی تره وه، ئەمه ش له پرسی پشتگیری کردن و یارمه تی دانی شیخ و دهسته لات داره ساده و بی هیز و ماف خوراوه کان، به بیانوی ئه وه ی که یاسای به کسانی له نیوان ناین و مه زه به کان جی به جی ده که ن.

هه روها له یاده روهریه کانی هرتزل دا هاتوو ه : هرتزل رۆلیکی گه وره ی بینیه له ناشیرین کردنی که سایه تی سولتان عبدالحمید دا، هه مانکات هرتزل ده ورپکی بالای هه بووه له دوورخستنه وه ی سولتان له کورسی فه رمان په وایی، هه روها سه رجه می ئه و کتیبانه ی که دژی سولتان عبدالحمید نوسراون و، به خراپه باسی که سایه تی سولتان ده که ن، هه موو ئه و کتیبانه به پیلان و نه خشه و پشتگیری جوله که نوسراون، به رده وام جوله که هه ولیان داوه که سایه تی سولتان عبدالحمید بشکینن، له بهر ئه وه به بی شهرم کردن ده یان بوختان و درۆیان داوه ته پال سولتان عبدالحمید، بوختانی ئه و تو یان خستوو ته پال ئه م سولتانه به ریزه به خویندنه وه ی هه ست به شه رمه زاری به کی

زۆر دەکەیت، ئەگەر بپرسین بۆچی جولەکە ئەو درۆشاخدارانە دەدەنە پال سولتان؟ ئەوا بێ گومان وەلامەکەشی زۆر ئاشکرایە؟ چونکە سولتان عبدالحمید نامادە نەبوو، تەنانەت لە بەستیک خاکی فەلەستین خۆش بێت و بیداتە جولەکەکان.

وہ لە ژمارە ۱۷۲ ی گۆڤاری فەتح دا کە لە (۵) ی جەمادی دووہمی (۱۳۴۸) ی کۆچیدا دەرچوو و تیایدا هاتوو: کۆدەتاکە ی سالی (۱۹۰۸) ی تورکیا کۆدەتایەکی زایۆنی بوو، ئەمەش لە پینا و دوور خستنەوہی سولتان عبدالحمید لە کورسی فەرمان پەوایی، هەتا گۆرەپانەکیان بۆ چۆل بکریت و دەست بدەنە جی بە جی کردنی نەخشە گلاوہکانیان، یەکەم کاریشیان داگیرکردنی فەلەستین و دروست کردنی دەولەتی ئیسپرائیل، بەلێ کە دەلین زایۆنی دەستی هەبوو لە کۆدەتای سالی (۱۹۰۸) دا بەلگەمان بە دەستەوہیە ئەویش هەبوونی دوو گەورە بەرپرسی جولەکە یە لە وکۆدەتایەدا، یەکیک لەو کەسانە (قرەصو) ی جیگری گشتی زایۆنیزمە لە تورکیادا، هەروەک ناوبرا و زانایەکی گەورە ی جولەکە یە بەلام ئەنوەر شەو کەت... هتد، ئەوانە کە سانیک ی بێ نرخ بوون بە دەستی خۆیان میژوو یەکی پەش و بیزراویان بۆ خۆیان نەخشاندوو !!

ههروهها له جهنگی بهلقاندا به نهخشه و پیلانی جولهکه که ئه و
 کات له و سهردهمه دا جولهکه کان وه زاره تیان به دهسته وه بوو، له
 جیاتی ئه وهی چهک و تهقه مهنی بخه نه ناو گه نجینه ی سهربازه کانی
 جهنگه وه، به ئه نقه ست ده چوون عه تر و سابونیان ده خسته ناو
 گه نجینه سه ربازیه کانه وه و په وانیه به ره کانی شهریان ده کردن!! که
 ئه وه جهنگیک بوو جوله که ی له پشته وه بوو، جهنگی یه که می
 جیهانیش به هه مان شیوه جهنگیک بوو له لایه ن جوله که و زایونیزمه وه
 هه لگیرسیئرا، ههروهها ئه نجامه که شی له خزمه ت جوله که و زایونیدا
 بوو؟ چونکه چهک به بی هه بوونی مال و دارایی کاریگه ری ئه وتوی نیه،
 ئه وه نده به سه بۆ جوله که یه کیک له دهسکه وته کانیان که پاش ئه و
 جهنگه به دهستیان هیئا ئیمزاکردنی به ئینه شومه که ی به لفقۆر بوو!!
 سولتان عبدالحمید سه باره ت به و که سانه ی که دووریان خسته وه له
 خه لافه ت ده لئیت (ئه وانه کۆمه لئیکی دووپوو و سوک بوون، ئاین و
 نیشتیمانی خۆیان گۆپی، بوونه هاوپه یمانی خاچ په رسته
 دوژمنه کانمان و، دهستیان تیکه ل کرد له گه ل بی باوه پاندا له دژی
 خزم و خویش و برائاینیه کانیان).

هه ندیک له و که سانه ی که به شدارییان له کۆده تاکه دا کردووه، له
 سه رزاری خۆیان ئه وه یان راگه یاندووه که ئه وان بوونه ته قوربانی

نہ خشہ و فیلی ماسونیت و زایونیزم، ئوہ ئونور پاشایہ کہ خوی
 سہ روکایہ تی کوڈہ تاکہی سالی (۱۹۰۸) ی کردوہ لہ دژی خہ لافہ تی
 ئیسلامی و سولتان عبدالحمید کہ بی گومان ئم کوڈہ تاکردنہ
 هوکاریکی سہرہ کی پووخانی دہولہ تی عوسمانی بوو، ئونور پاشا
 ئماژہ بہ گفتوگوئیہ کی نیوان خوی و جہ مال پاشا دہکات، کہ
 ہہردوکیان ئو هوکارانہ یان شی کردوہ تہ وہ کہ بوونہ تہ هوئی پمان و
 کہوتنی دہولہ تی عوسمانی، پاشان پرسیار دہکات و دہلئیت (... ئایا
 جہ مال دہزانی تاوانی ئیمہ لہ م رووہ وہ چییہ؟) لہ پاش ہہ لکیثانی
 ہہناسہ یہ کی پہ شیمانی وتی : ئیمہ سولتان عبدالحمیدمان
 نہناسیوہ.... تہنہا ئوہ ندہ ئوزانم کہ ئیمہ ئامیریک بووین بہ دہستی
 زایونیکانہ وہ !!!؟ بہلی بی گومان ئمہ راستہ قینہ یہ کی زور پون و
 ئاشکرایہ بو ئوانہ ی کہ پند و ہردہ گرن.

به‌رپه‌رچ دانه‌وهی هه‌موو نه‌وگومان و درۆ و بوختانانه‌ی که له دژی سولتان عبدالحمید هه‌لبه‌ستازن:

جوله‌که و زایۆنیزم و ماسۆنی و هاوشیۆه به‌کری گراوه‌کانیان هیچ
که‌م و کورتی و نه‌نگی و ناته‌واویه‌ک نه‌ماوه که نه‌یده‌نه پال سولتان
عبدالحمید، جا ئه‌و تۆمه‌تانه له بواری فه‌رمان په‌وایی سولتاندا بی‌ت
یان له بواره‌کانی تردا، هه‌ولیان داوه و به‌رده‌وام بوون له دروست
کردنی درۆ و بوختان له دژی سولتان عبدالحمید، ته‌نانه‌ت که‌سایه‌تی
سولتانیان به‌ شیوازیک وینه کرد بوو وه‌ک نیشانه‌ی سته‌م و زۆرداری و
دل ره‌قی و نه‌زانی و خو به‌زلزانی و تاوانباری و دپنده‌یی... هتد له
قه‌له‌میان ده‌دا.

هه‌روه‌ها سولتانیان به‌وه تاوانبار ده‌کرد که مال و دارایی ده‌وله‌تی
به‌فیرۆ داوه و له به‌رژه‌وه‌ندی چه‌ز و ئاره‌زووه‌کانی خۆیدا به‌کاری
هیناوه، هه‌روه‌ک ناوبراویان به‌وه تۆمه‌تبار ده‌کرد که که‌سیکی
شه‌هوانی و ئاره‌زوویازه !!! به‌ برۆی دوژمنان سولتان عبدالحمید
پیاوه سیخوره‌کانی خۆی له هه‌موو شوینیکدا په‌رش و بلاو کردبووه،
به‌ شیوازیک که برا متمانه‌ی به‌ برای خۆی نه‌بووه و باوک متمانه‌ی به
کوپ و هاسه‌ری خۆی نه‌بووه.

پاش ئه وهی که دهوله تی عوسمانی و خودی سولتان دووچاری پوخان بونه وه، ئیدی له لایه ن دوزمانه وه هیرشیکی ئیعلامی نارپه وا و داخ له دلانه پووبه رووی سولتان عبدالحمید بوویه وه، ئامانجی سه ره کیان لیړه دا ته نها بریتی بوو له شکاندنی که سایه تی سولتان عبدالحمید.

به هه مان شیوه زایونیزم و دهوله تانی پوژئاوا به هه موو شیوازیك و ئه وهی له توانایاندا بوبیت له بواری پوژئامه و پادیۆ و هوکاره کانی پاگه یاندندا که مته رخه میان نه کردووه له په ره پیدانی و بازارپگه رم کردنی، به و شیوازه ده یان تۆمه ت و بوختانیان داوه ته پال سولتان عبدالحمید و باقی هه لسورپینه ران و کار به دهسته کانی ئه و کاته ی پایته ختی موسلمانان.

ته نانه ت دوزمنه زایونی و پوژئاوا ییه کان تۆمه تی ئه وتویان بو سولتان عبدالحمید دروست کردووه که به خویندنه وه و گوئی گرتن بو ئه و قسه پرپوچ و بی مانایانه مروّف دووچاری شوک و شه رمه زاری ده بیت، ئه وهی به رچاو ده که ویت دروست کردنی کۆمه له تۆمه تی که به وهی سولتان عبدالحمید که سیکی ئاره زوو بازبووه ؟ ! به پروای ئه و به د ره وشته بوختان چییانه سولتان له کۆشکه که یدا که نیه ک و میرد مندال و که سی خه سینراو... هتد هه بون و چیژی لی وه رگرتوون!

ہر وہا ناماڑہ بہوہ دہکن کہ ہزارہا کہ نیزہک و ئافرہت لہ
 کۆشکہ کہی سولتان عبدالحمید دا بوون لہ ہموو جۆرہ توئژو نہ تہوہ
 جیاجیاکانی (عہرب، یۆنان، فارس، ئہفریقی، ئہرمہن، تورک) کہ
 تہمہنیان لہ نیوان دہ بۆ حہقدہ سال بووہ !!!

ہر وہک دوژمنان ناماڑہ بہو درۆیہش دہکن کہ سولتان عبدالحمید
 ہموو ئہو کہ نیزہک و ئافرہتانہی کہ تہمہنیان لہ حہقدہ سال تی
 پہری کردوہ بہ دیاری پیٹشکہشی کہ سہ نزیکہکانی خوئی کردوون.

لہو درۆ زۆر گہورہ و شاخدارانہی تر کہ ئاراستہی سولتان
 عبدالحمیدی دہکن ئہوہ بووہ : گواہ سولتان لہ سہر ہموو ئہو
 کہ سانہی پیویست کردوہ کہ لہ دہوروبہری خویدان و سودی لآ
 و ہردہ گرن کہ (لیرہ دا مہ بہستیان و ہزیر و کاربہ دہست و فہرمانبہ رانی
 دہوروبہری سولتان عبدالحمیدہ)، بہوہی بہ زۆر لہ سہر ئہو
 کہ سانہی پیویست کردوہ کہ ہر یہک لہ وان دیاری یہک پیٹشکہشی
 سولتان بکات، ئہمہش بہ بۆنہی و ہر گرتنی پۆستی خہ لافہ تہوہ بووہ،
 بہ پیی تۆمہ تہکانی دوژمنان بیت ہموو سالیک و لہ سالیادی بوون بہ
 خہلیفہ دا، ئہو دیاری یہ پیٹشکہشی سولتان کراوہ، لہ گہل ئہوہ دا کہ
 ئہم دیاری بہ زۆر و ستم سہ پیئراوہ لہ لایہن خہلیفہ وہ بہ سہر
 دارودہستہ کہیدا، ہمان کات دیاری بہ کہ مہرجیشی لہ گہلدا بووہ،

پیویست بووہ له سہریان ئہو دیاریہ کچیک بیٹ کہ شووی نہ کرد بیٹ و دەستی بۆ نہ برا بیٹ و ھەلنہ گیرا بیٹ... ھتد، ھەمان کات چەندین درۆ و بوختان و تۆمەتی تریان داوہتہ پال سولتان عبدالحمید کہ بہ شیوہیەک مرقۆی ژیر و ھۆشیار دووچارى شۆک دەکات، چۆن ئہو کہ سہ بى نرخانہ توانیویانہ ئہو چیرۆک و تۆمەتہ ناراستانہ، بدەنہ پال کہ سایەتیەکی بەباوہرۆ لەخواترسی وەک سولتان عبدالحمید !!

دوچار بہ پیویستم زانی ئہوہتان بخەمہ پییش چاو کہ نزیکەى (۲۵) سال لەمەبەر نوسیومہ، لە سەر زاری میژوو نوسەکانەوہ تۆمارم کردوہ کہ تیایدا ھاتوہ : ھەندیک لە میژوو نوس و نوسەرەکان سولتان عبدالحمیدیان بہ (سولتانى سوور) ناوبردوہ، مەبەستیان لەمەدا ئہوہیە کہ سولتان عبدالحمید کہ سیکی خوین پێژ بوہ، بہ ھۆی زۆری خوین پێژیەکانی سولتانەوہ ئەم ناوہیان بەسەردا سەپاندوہ !! ! بە برۆای ئہو میژوو نوسانہ، سولتان عبدالحمید دروشمی (الغایہ تبرر الوسیلہ) ی بەرز کردبوہوہ ! دوژمنان سولتانیان بہوہ تۆمەتبار کردوہ ئہوانہی ئۆپۆزسیۆن و دژی ئہو بوون ھەمووی خستونہتہ ناو فسفۆرہوہ، یان توندی بەندیخانەکانی کردوون، بہ برۆای دوژمنان سولتان ھەزارہا کہسی لە ئاوی ئہو فسفۆرہا نوقم کردوہ، ھەر وہا سەدان کہسی بى تاوانی لە ناو بەندیخانەکاندا لە

سیداره داوه!! ئەمه هه مووی تۆمه تی دوژمنانه؟ من ته حدای هه موو
 دوژمنه کانی سولتان عبدالحمید ده که م ته نها ناوی چه ند که سیکم
 بده نی وه ک به لگه له وه هه زاران که سه ی که له لایه ن سولتانه وه
 کوژراون، وه ک ئەوان ده لێن!!

هه روک جوله که و زایۆنیزی جیهانی و ئەوانه یشی هاوشیۆه ی
 خۆیان بیرده که نه وه تۆمه تی سه ر سوپه یینه ری تریان خستوه ته پال
 سولتان و هه ندیک جار به شیت و هه ندیک جار به خوین مژو ئاره زوو
 بازوو. هتد تۆمه تباریان کردوو؟!! هه روک ئاماژه به وه ده که ن که
 سولتان عبدالحمید کۆشکیکی بۆ خۆی دروست کردوو که (۳۶۶)
 ژووری تیدا بووه، به ئەندازه ی ژماره ی پۆژه کانی سال! وه له هه موو
 ژوریک له و ژورانه دا که نیزه کیکی جوان هه بووه!! هه ر شه ویک له لای
 که نیزه کیکیان ماوه ته وه له یه کیک له و ژورانه دا!! لیره دا زایۆنیه کان
 درۆیه کی زۆر گه وره دروست ده که ن به وه ی که له ناو هه موو
 ژوره کاندایا وینه ی تاییه ت هه بووه، گوايه سولتان عبدالحمید چوبیته
 هه ر ژووریکیان وه ده سته جی له هه موو ژوره کاندایا وینه ی سولتان
 عبدالحمید نیشان دراوه!! واته هه رکاتیکی سولتان عبدالحمید چوبیته
 هه ر ژووریکیان وه ده ست به جی له (۳۶۵) ژوره که ی تریشدا وینه ی
 سولتانی نیشانداوه!! پاساوی ئەم درۆیه ش به وه ده هیینه وه که

سولتان بہرہ و ام ترسی ئہ وہی ہہ بووہ کہ لہ لایہن دوژمنہ وہ
 بکوژریت، بہ پروای ئہ وان ئہ گہر لہ و کاتہ دا یہ کیک نیازی کوشتنی
 سولتانی ہہ بوبیت ئیدی توانای ئہ وہی نہ بووہ ئہ و ژوورہ دیاری بکات
 کہ سولتانی تیدایہ چونکہ (۳۶۶) سولتان عبدالحمید بہ وہم لہ و
 ژوورانہ دا ہہ بوون، لہ بہر ئہ وہ کابرای بکوژ توانای دؤزینہ وہی
 سولتان عبدالحمیدی راستہ قینہی نہ بووہ (ناگادارین ئہ مانہ کہ باسماں
 کردن ہہ مووی پروای ئہ وانہ نک من) !!؟

یہ کیکی دی لہ و درؤ گہ و رانہی دہیدہ نہ پال سولتان عبدالحمید
 ئاماژہ بہ وہ دہ کہن کہ سولتان عبدالحمید خواردنی دہستی کہ سی
 نہ خواردوہ جگہ لہ خواردنی دہستی دایکی نہ بیت، واتہ بہ
 بہرہ و امی سولتان ئہ و خواردنانہی خواردوہ کہ بہ دہستی دایکی
 دروست کراون !! چونکہ بہ پروای گلاوی ئہ وان سولتان لہ وہ ترساوہ
 کہ ژہر خوارد بکریت؟ لہ راستیدا ئہ مہش درؤیہ کی زؤر گہ ورہیہ؟
 چونکہ سولتان عبدالحمید تہ مہنی شہش سالان بووہ دایکی کؤچی
 دوایی کردوہ ہہ روہ کو لہ پیشہ وہ ئاماژہ مان پیدا !!!

ئیستا پیم خوشہ کہ بہر پہرچی ئہ و تۆمہت و بوختان و درؤییانہ
 بدہمہ وہ کہ دراونہ تہ پال سولتان عبدالحمید من لیڑہ دا تہ نہا
 بہر پہرچی چہ ند تۆمہتیک دہدہمہ وہ، چونکہ ئہ گہر بتہ ویت

به‌رپه‌رچی هه‌موو ئه‌و بوختان و تۆمه‌تانه بده‌يته‌وه که بۆ سولتان عبدالحمید دروست کراون ئه‌وا بۆ وه‌لام دانه‌وه و به‌ درۆ خستنه‌وه‌ی ئه‌و تۆمه‌تانه و سه‌لماندنی پاستیه‌کان پيوستت به‌ کاتيکی زۆره.

من لێردا ته‌نها به‌رپه‌رچی چه‌ند تۆمه‌تيك ده‌ده‌مه‌وه، ئه‌و تۆمه‌تانه‌ش به‌رپه‌رچ ده‌ده‌مه‌وه که تيايدا ئاماژه به‌ فيرۆدانی سامانی ده‌ولت ده‌که‌ن له‌ لایه‌ن سولتان عبدالحمیده‌وه، له‌ لایه‌ن دوژمنه‌کانیه‌وه باس له‌ دابه‌ش کردنی سامان و دارایی ده‌ولت ده‌کریت به‌ سه‌ر سيخوره‌کانی سولتان عبدالحمیددا!! هه‌ول ده‌ده‌ين ئه‌م تۆمه‌ته به‌ توندی به‌رپه‌رچ بده‌ينه‌وه، که هاو‌پێکانی و ئه‌وانه‌ی له‌ ده‌ورپشتیدا بوون به‌ به‌لگه‌وه ئه‌م تۆمه‌ته و تۆمه‌ته‌کانی دی به‌ درۆ ده‌خه‌نه‌وه که به‌ نا‌په‌وا و سه‌تم، دراونه‌ته پال سولتان عبدالحمید...

ئىستا ھىندىٰ لىو تۆمەت و بووختانانە بە بەلگەو بەرپەرچ

دەدینەوہ :

(۱) بە فیرۆدانى سامان و دارایی دەولەت لى لایەن سولتان عبدالحمیدوہ :

ئەوانەى بانگەشەى ئەو دەكەن سولتان عبدالحمید، سامان و دارایی دەولەتى بە فیرۆداوہ، لى خزمەتى بەرژەوہندىەکانى خۆیدا خەرچى کردوہ، لى خواردن و خواردنەوہ و پۆشاک و ئارەزوو... ھتددا.

ھەرەك نوسەرى ئەلمانى (جوبرت فون مېكوش) ئامازە بەوہ دەكات كە (ژمارەى چىشت لىنەرەکانى ناو كۆشكى سولتان عبدالحمید ھەشت سەد چىشت لىنەر بوون) !!

ھەرەھا دكتور (ماوتلن) دووچارى ناپرەھەتى و ماندوو بونىكى زۆر بووہ، لى كاتى لىكۆلینەوہ و بە دواچونەكانىدا سەبارەت بەم بابەتە، ناوبراو بەرپەرچى ھەموو ئەو تۆمەتانەى داوہتەوہ كە دراونەتە پال سولتان عبدالحمید لى كىتیبەكەیدا (عبدالحمید ظل اللہ على الأرض) (۱۷).

(۱۷) با خوینەرى خۆشەويست و گومان نەبات كە دكتورە (ماوتلن) بەرگرى لى سولتان عبدالحمید دەكات ! بەلكو كىتیبەكەى كۆمەلىك ھەلەى مۆژووى تىدایە ھەرەھا دور لى گىانى بى لایەنى كىتیبەكەى نوسىوہ، وە دكتورە ماوتلن لى كىتیبەكەیدا ھىچ جۆرە پىوہرىكى زانستى و دادگەرى بە كار نەھىتاوہ !! ھەمان كات ناوبرا و لى پىشەكى كىتیبەكەیدا دەلەت : مەبەست لى نوسىنەوہى ژيانى سولتان عبدالحمید زیاتر توژیئەوہیەكە و مەبەستى بووہ شىكردنەوہ بكات بۆ ژيانى دواين فەرمان پەواو دەستەلات دارى رۆژھەلاتى ناوہراست كە بى گومان ئەو كەسەش سولتان عبدالحمیدە.

بهائی له راستیدا گه ورهیی و پیزی مرؤف له وه دایه که دوژمنه کهی
شاهیدی به چاکه بؤ بدات!!

دکتوره ماوتلن ده لیت: به رده وام سولتان عبدالحمید پاریزه ری
ئابوری ده ولت بووه، ته نانهت نه گهر له سه ر حسابی خویشی بویت،
سولتان به رده وام عه بایه کی ره شی سادهی پۆشیوه که هیچ جوره
خشل و جوان کاریه کی پیوه نه بووه!! هه روه ها سولتان عبدالحمید
به رده وام داواکاری نه وه بووه خواردنی سادهی بؤ ناماده بکهن، له
سه وزه و هیلکه و به ره مه شیرمه نیه کان، ناوبراو خه یاری به شیوهی
مه حشی خواردوو!! به لئ نه وه خواردنی سولتان عبدالحمیده، به لام
خواردنه وه کهی که میک باشت بووه، که له ئاوی شه کر و هه ندیک بونی
سوک دروست کراوه (له شیوهی شه ربه تدا) به رده وام سولتان
عبدالحمید داوای نه وهی کردوو که خواردنیکی سادهی بؤ ناماده
بکریت و زیاده ره وی نه کریت له ناماده کردنی خواردنی پاشایه تیدا،
نه مه له کاتیکدایه که خواردنی ژهمیکی پاشاکانی سه رده می خوئی
به شی چه ند گه ره کیکی شاری قوسته نتینیهی ده کرد.

هه روه ها سولتان عبدالحمید به رده وام نه وهی به ره ره چ داوه ته وه که
له ئاههنگی به شودانی کچ و ئاههنگی خه ته نه کردنی کوره کانیدا
پارهیه کی زۆر خه رج بکریت، که له وه سه رده مه دا ئه م جوره

دابونه ریتانه بوونیان هه بووه و به سه دان هه زار جونیهی له و
ناهه نگانه دا خه رج کراوه .

سولتان عبدالحمید یه که مین که سی رۆژه لاتی بووه که له گرنگی
پاره و سامان تیگه یشتووه، سامان و دارایی و ئابورییه کی توند و
تۆلی به سه رچاوه ی هیژ و سه رکه وتن زانیوه له و سه رده مه ی خۆیدا .

هه روه ک سولتان عبدالحمید هه میسه جل و به رگی ساده ی له بهر
کردووه، هه روه ها خواردن و خواردنه وه کانیشی زۆر ساده بوون و له
خواردنی که سیکی فه رمان په وانه ده چون، له ته وازوع و زوه ده که یدا
له لایه ن ناحه زانیوه به که سیکی پژد ناوبراوه ! بی گومان سولتان
عبدالحمید زۆر دلّ خوۆش ده بوو له کاتی که دا به پر سه بالاکانی
ده و له ته که ی چاویان له سولتان بکر دایه له خواردن و خواردنه وه و جل
و بهرگ و دنیا به که م گرتندا، به رده وام شانازی ده کرد به دنیا به که م
گرتنه وه و ئه م سیفه ته شی به یه کی که له په وشته جوانه کانی
موسولمانان و ئاینی ئیسلام ده زانی !

سولتان عبدالحمید به رده وام په خنه ی له و به پر سه سانه ی
ده و له ته که ی ده گرت که سامان و دارایی ده و له تیان به فیرو ده دا و
زیاده په وییان ده کرد له جووری خواردن و جووری جل و بهرگدا، سولتان
ئه م زیاده په ویانه ی به پر سه سانی ده و له ته که ی خو ی به بارگرانی ده زانی

بو سہر ولات و خہ زینہی مسولمانان لہ بہر ئوہ بہر دہوام پہ خنہی
 ناراستہی ئو کہ سانہ دہ کرد.

لہ لایہ کی تریشہ وہ سولتان عبدالحمید زور نارازی بوو سہ بارہت بہ
 زوری ژمارہی ئو و فرمانبہرانہی کہ موچہی زور زور و ہر دہ گرن
 (الرواتب الضخمة) ناوبراو لہ گہ ل داد گہری کومہ لایہ تیدا بووہ داوای
 ئوہی کردووہ کہ جیاوازی نہ بیئت لہ ناو موچہی فرمانبہرانی میریدا،
 ہر وہک ناوبراو دہ لیت (ہہندیک تیبیینیان ہہیہ لہ سہر ئوہی کہ من
 عہ بایہ کی پہ شی سادہ دہ پوشم، من لہ مہودوا زیاتر سوربونی خوّم
 دہر دہ پرم کہ لہ گرن گترین ٹاہہ نگیش دا ہر ئو عہ با سادہیہ پپوشم!
 ٹاینہ کہ مان فرمانمان پی دہ کات کہ داد گہری و یہ کسانی جی بہ جی
 بکہین، لہ سہر ئیمہش پیویستہ کہ ٹاسان کارین لہ خواردن و
 خواردنہ وہ و جل و بہر گمان دا، جی داخہ کہ ئم ہوارہ گرنگی پی
 نادریت لہ لایہن بہر پرسہ بالاکانی دہ ولہ تانہ وہ، ہر وہہا و ہر گرتنی
 ئو موچہ زورہ لہ لایہن گہ ورہ فرمانبہرانی دہ ولہ تہ وہ شتیک
 سہر سورہینہرہ، لہ ناو حکومہ تدا چل فرمانپہرہ واو شہست و وزیر و
 سیانزہ (ناظیر) و سہد و ہشتا و وزیر پلہ (ممتان) ہہیہ، ہر وہہا
 (۳۹۰) و وزیر پلہ یہ کہ ہہیہ، وہ (۲۱) یاوہری دیکہ بہ پلہی (پاشا)
 ہن، وہ (۱۲۵) یاوہری فہ خری، ہر وہہا ہہ بوونی (۲۱) یاوہری

پاستہ قینہ ! ! کہ ئەمانەش ژمارە یەکی یە کجار زۆرن، شتیکی ئاساییە
 کہ ئیمە ناتوانین وە ک پیشینان ژیان بە سەر بەرین کہ ئەمە بو ئەم
 سەر دەمە پیشکە و تووہ زۆر قورسە، بە لām لە هەمان کاتدا شتیکی زۆر
 باشە ئەگەر ژمارە ی فەرمانبەرانیان کہ م بکەینە وە ! ؟ لە گەڵ ئەو ی
 کہ من چەندین جار داوام کردووہ موچە بە شیوہ یەکی پێک و پێک و
 یە کسان بە سەر فەرمانبەرانیان دابەش بکریت ؟ بەر دەوام ئەوہ داوا و
 ئاواتی من بووہ، بە لām بپروا ناکە م بتوانم ئەم نەخۆشیە پیسە چارە سەر
 بکەم).

هەر وە ک سولتان عبدالحمید زۆر پرقی دەبوویە وە لە ئیسراف و
 زیادە پەوی ! ! لە کاتی کدا سولتان عبدالحمید دەسە لاتی گرتە دەست
 براکە ی زیاد لە یە ک ملیۆن لیرە ی ئالتونی قەر زدار بوو، سولتان کہ
 دەستە لاتی گرتە دەست سەر وە ت و سامانە کە ی لە سە د هەزار لیرە ی
 ئالتونی تیپە پی نە دە کرد، ئەمەش بە هەول و کۆششی خۆ ی پەیدای
 کردبوو کہ بەرھەمی چەندین سالی بوو ؟ چونکہ ناوبراو سەرگەرمی
 بازرگانی کردن بوو لە بواری کشتوکالدا.

بە درێژایی سی سال زیاتر سولتان عبدالحمید فەرمان پەوا بوو،
 هیچ کاتی ک دەستی درێژ نە کردووہ بو خەزینە ی مسولمانان و لە
 بەرژە وەندی خۆیدا بە کاری بەینیت، تەنانەت زۆر جار پارە و سامانی

خۆی پېشكەش به پرۆژه خزمه تگوزاربه كانی وهك (نه خوښخانه، زانكو، مزگهوت...) كردووه.

سولتان عبدالحمید (۱۵۵۲) بینای جوړاوجوړی به پاره و سامانی تایبه تی خۆی بو ده ولته دروست كردووه، كه بری تیچونی ئه و بینایانه (۷۸۰۱۲۹) لیره ی ئالتونی بووه، ههروهك ناوبراو هاوكاری پرۆژه ی هیلی ئاسنی (دیمه شق، حیجان) ی كردووه به سامانی تایبه تی خۆی، ههروهها بری (۳۲۰) ههزار لیره ی ئالتونی تری به خشیوه.

هه مان كات و له جهنگی یونانیه كان دا كه له سالی (۱۸۹۷) دا پرویدا، هه موو خه رجی و مه سره فی ئه م جهنگه ی خسته ئه ستوی خۆی، وه زۆربه ی كات سولتان عبدالحمید به پاره و سامانی خۆی هاوكاری هه ژار و كه م ده رامه ته كانی كردووه.

من نامه ویت به لگه ی زیاتر بخره مه پوو، سه باره ت به وه ی ئه وه نده سه روه ت و سامانی خۆی خه رج كردووه له پرۆژه جوړاوجوړه كانی ده ولته تدا، به رده وام ناوبراو به بی به رامبه ر و له به رخاتری خوای په روه رده گار له م كارانه یدا به رده وام بووه، بیرمان نه چیت سولتان عبدالحمید ئه و سه روه ت و سامانه ی به ریگای شه رعی و به ماندووبون

وه ده ست خستووه، كه سيك به و شيوازه خزمه تي ميلله ت و ژير
 ده سته كاني بكات، به دلنيايييه وه ئه و كه سه به ته نگ مال و ساماني
 خوي و ميلله ته كه يه وه بووه و خه م خوريان بووه، بي گومان سولتان
 عبدالحميد هيچ زياده ره وييه كي نه كردووه، پاره ي ميلله تي به فيرؤ
 نه داوه ههروهك دوژمنان و ناحه زان بانگه شه ي بو ده كه ن؟ به
 دلنيايييه وه پيچه وانه ي ئه وه راسته قينه يه ! لي ره دا پرسياريك دروست
 ده بيت : ئه گه ر سولتان عبدالحميد كه سيكي زياده ره و بووه و سامان و
 دارايي به فيرؤ داوه ! ئه ي چؤن ئه و سهروه ت و سامانه ي
 كو كردوه ته وه ! ! ئه مه له لايهك له لايهكي تره وه ئه گه ر ناوبراو
 كه سيكي زياده ره و بووه و پاره و سهروه ت و ساماني تاييه تي خوي
 به فيرؤ داوه ئه گه ر ئه مه به و شيوازه بيت كه دوژمنه كاني ده لين، ئه وا
 بي گومان له پاش ته و او بووني سهروه ت و ساماني خوي ده ستي
 كردووه به خه رج كردني سامان و دارايي ده ولت ! به لام ئه مه به هيچ
 جوريك پوي نه داوه، سولتان عبدالحميد نه كه سيكي پژد بووه و
 نه كه سيكي ئه و تويش بووه كه سهروه ت و ساماني خوي و ده ولت به
 فيرؤ بدات، ئه وه تو مه تي كه و له لايه ن ناحه زانه وه بوي دروست كراوه .

(۲) بلاوکردنه وهی سیخوړ له لایه ن سولتان عبدالحمیده وه :

ئهم تۆمه ته هه موو کات له گه ل ناوه یئانی سولتاندا دووباره ده بیته وه، به ژه هر یکی ئاشکرای سولتان عبدالحمید داده نریت، که له کاتی فه رمان په واییه که یدا ئه و سیخوړانه ی بلاوکردوه ته وه !!

به لئ زۆبه ی نوسه ر و میژوو نوسه کان به نارپه وا ئهم تۆمه تانه یان داو ته پال سولتان عبدالحمید^(۱۸) ئیدی به بی ئه وه ی له نیه ت باشی

(۱۸) دکتور جه لال یه حیا له کتیبه که یدا (العالم العربي الحديث - المدخل) دا ده لئیت: سولتان عبدالحمید بۆ کونترۆلکردنی ئیمپراتوریه ته به رفراوانه که ی پشتی به سیاسه تی سه رکوت کردن و بلاو کردنه وه ی سیخوړ به ستیوو، سولتان دهستی کردبه زیادکردنی ژماره ی سیخوړه کانی هه روه ها به هیژ کردنی دهسته لاته که شیان له دهستی خۆیاندا بوو، ئینگلیز و نه لمانه کان، به ناوی گه پان به شوین ئاسه واری میژوو ییدا وه فدیان په وانه ی ناوچه کانی ده ولته ی عوسمانی ده کرد، به لام له راستیدا ئامانجه که یان گه پان بوو به شوین نه وتدا !! هه ر له سه ره تاوه سولتان عبدالحمید له مه به ستی هاتنی ئهم وه فدانه ئاگادار بوو، دلنیا بوو که بۆ گه پان به شوین ئاسه واری میژوو یی دا نه اتوون و مه به سته سه ره که که یان سیخوړی و گه پانه به شوین نه وتدا هه روه ک ده لئیت (من رازیم ئیوه به شیوه یه کی پون و ئاشکرا بگه پین به شوین نه وتدا، به و مه رجی نه یئنی ناو دلنان له م کاره دا ئاشکرا بکن، به لام له وه دلنیا بن که من هه رگیز لیتان قبول ناکه م وه ک سیخوړ له م ولاته دا کار بکن!).

هه روه ها له یاده وه ریبه کانی دا سه باره ت به م وه فدانه و ئامانجی هاتنیان بۆ ئهم ناوچانه چه ند راسته قینه یه کی خسته وه پوو، هه روه ک ئه و وه فدانه سور بوونی خۆیان ده رده بپن له سه ره ئه وه ی که مه به ستی هاتنیان ته نها بۆ دۆزینه وه ی ئاسه واری میژوو ییه، پاشان ئهم وه فدانه پوو یان کردووه ته به غداد و موصل، به بیانوی ئه وه ی که به شوین ئاسه واردا ده گه پین !! له پاش ماوه یه ک هه ندیک گۆزه و پاره ی کۆن و ... هتد یان نارد بۆ سولتان عبدالحمید هه روه ک شمشیریکی دیرینیان نارد بۆ سولتان عبدالحمید به نیازی خۆیان تا سولتان بگه یه ننه

یان له مه به سستی خراپی سولتان وورد ببنه وه، له پوانگه ی ئەم دوو
تایه ته وه ئەم تۆمه ته یان خستوه ته پال سولتان

(یا ایها الذین امنوا لا تقربوا الصلاة...) و (ویل للمصلین..) با
بپرسین؟ ئایا ئەو هۆکارانه چین که وای له سولتان کردووه سیخوړ
بلاو بکاته وه، ! پاشان ئەو که سانه کین که سیخوړی بو سولتان
عبدالحمید ده که ن و چاودیږی سولتانن به سهر خه لکه وه؟

ئیمه ئینکاری له وه ناکه یان که سولتان عبدالحمید سیخوړه کانی به
ولادتا بلاو کردوه ته وه !! به لام سولتان ده زگایه کی (پۆلیسی نهینیی)
دامه زراند بوو، به مه به سستی چاودیږی کردنی ئەو که سانه ی که گومان
لی کراوو ناپاک و دوژمنی ئوممه تی ئیسلامین له ماسۆنی و ههروه ها به
کری گیراوانی ده ولته پوژئاواییه کان !! به لام راسته قینه یه که هیه که
پئویسته ئاماژه ی پئی بکه یان ئه ویش سه باره ت به و ده زگا پۆلیسیه
نهینیه یه که سولتان به شیوه یه کی به ربلاو به ولادتا بلاوی کردبووه وه،
ئهو ده زگایه له هه موو ناوچه کاندرا په گی داکوتا بوو !! ئایا به لگه یه که
هیه سه باره ت به ئازاردان و به ندکردنی خه لکی بی تاوان له بهر
پوژشناپی رینماییه کانی ئەم ده زگایه دا !! ئایا میژوو نوسه کان هیچ

ئهو بپوایه ی که به لئ ئەم وه فدانه به شوین ئاسه واری میژوویدا ده گه پین، به لام دواتر
دهرکهوت که سه رجهم ئه و ئاسه واران به دهستی خۆیان دروستیان کردوون و به شیویه
پازینرا بوونه وه، که چاوت پیمان ده کهوت دهت وت ئه مانه ئاسه واری میژووین !! پاشان
سولتان عبدالحمید فه رمانی ده رکرد که ئەو سیخوړانه له ولات وه ده رنرین .

جوړه سته مکارییه کیان تو مار کردووه که له لایه ن ئه م ده زگایه وه
 ئه نجام درا بیټ، به تایبته ئه و کات ده ولته تی ئیسلامی زورترین
 دوژمنی هه بووه له ماسوئی و زایوئی و .. هتد، هه روه ها به رده وام
 جوله که کان هه ولیان داوه به نهینی بچنه ناو فله ستینه وه و
 ئامانجه کانیا ن جی به جی بکه ن، ئیدی با نه خشه دوژه خیه کانی
 ده ولته تانی پوژئاواو ناردنی وه قدی گومان لیکراو بو ناوچه کانی
 ده ولته تی ئیسلامی ... یان یان هتد له ولاره بوه ستیت.

ئایا نه نگیه بو سولتان عبدالحمیدو ده ولته تی ئیسلامی له ولاتدا

توړی سیخوړی دروست بکه ن!

بوچی ده بیټ بو ده ولته تی ئیسلامی په وا نه بیټ که له ژیر پوښنایی
 قورئان و سوننه ت و دادگای ئیسلامیدا سزای سیخوړان بدات، به
 تایبته تی له و سه رده مه دا که له ناوچه کانی ده ولته تی ئیسلامی و
 ته نانه ت له ناو حکومه تیشدا سیخوړ و به کری گراوی پوسیای
 قه یسه ری و فه ره نسای تیدا بوو، هه روه ها چه ندین توړی سیخوړی
 (به پیتانیا، ئیتالیا، نه مسا، ئه لمانیا) به شیوه یه کی زور سامناک
 که وتبوونه جم و جول و چالاکی، له ناوچه کانی ژیر ده سته لاتی
 ده ولته تی عوسمانیدا ته نانه ت له ناو دام و ده زگا کانی سوپادا زورترین

سیخوړ و به کری گراوی زایونیزم و ماسونیه تی تیدا (۱۹) بوو، جوله که له کاتی پیلان گټراندائین و بیروباوه پی خویمان دهشارده وه، ههروهه له ناو کوشکه کانیاندا کومه لیک پیایوی خه سینراو هه بوون، که نه مانه ئه رکی سه ره کیان بریتی بوو له سیخوړی کردن بو دهوله ته داگیرکه ره کان، به لی نه مانه خویمان خه ساندبوو پیاهو ته خویمان کردبووه قوریانی، تا بتوانن له وړیگه وه سیخوړی به سه سولتان عبدالحمیده وه بکن، پاشان ئاسانکاری بکن بو هاتنه ناوه وهی سوپاوه که شتی یه سه ربازیه کانی داگیرکه ران بو ناوه وهی دهوله تی عوسمانی! تهنانهت به شیکی زوریان هه ولیان دهدا که له و ناوچه تاییه تیانه دا نیشته جی بن که دوورن له دست تیوه ردانی دهوله ت، به مه بهستی ئه وهی نه که ونه بهر پشکنینی هیزه کانی پولیسی دهوله تی ئیسلامی له پیناوه دهدها که نه خشه کانیان ئاشکرا نه بن که خوئی له روخاندنی دهوله تی عوسمانیدا ده بینیه وه.

(۱۹) گوفاړی (آفاق العربیة) له ژماره ی تویه می سالی (۱۹۷۸) دا به لگه نامه ی کی سامناکی بلاو کردبووه ته وه که تیایدا هاتووه: (.... سولتان عبدالحمید سیخوړه کانی خوئی له ده وریه یی باره گاگانی ماسونیه کان دا بلاو ده کرده وه و ناوی هه مو ئه و که سانه یان تومار ده کرد، که سه ردانی ماسونیه کانیان ده کرد، به لام ماسونیه کان به پیچه وانه دئی ئه و هه لویسته ده وه ستانه وه، به وهی که سه رجه می ئه و هاوالاتی و ئه فسره و و پولیسه مه ده نیانه ی که به نهینی سه ردانیان ده کردن، ده یان کردن به براو هاوکاری خویمان و هه ولیان دهدا بیانکه نه پشستوانی خویمان له پیناوه روخاندنی دهوله تی عوسمانیدا .

ئایا نهنگی یه بۆ دهولتهی عوسمانی و سولتان عبدالحمید که پووبه پووی هه موو ئه و شه پۆله سیخوپرپانه بوه ستیته وه که دهولته تیان به ره و پوخان ده برد !!

هه روه ک سولتان عبدالحمید دانی به وه دا ناوه که متمانهی به سیخوره کانی خۆی نیه، چونکه ئه وانی به وه تۆمه تبار کردووه که درۆ ده که ن و شاهیدی درۆ ده دن له بهر ئه وه یه که متمانهی پی نه کردوون، چونکه ژیا نی به رده وام له مه ترسیدا بووه !! سولتان عبدالحمید هیچ کات متمانهی به راپۆرتی سیخوره کانی نه کردووه، ته نیا له کاتی کدا متمانهی پی کردوون که دلنیا بووه له راستی زانیاریه کانیان، هه مان کات سولتان عبدالحمید ده لیت: (من له ژیا نندا هه می شه خۆم به قه رزاری پیاوه دل سوژه کانی ده ولته ت ده زانم... به رده وام هه ولی کوشتنی من دراوه... مایه ی سه رسورمان نیه ئه گه ر له مه و دوا، سه باره ت به ژیا نی خۆم ئه حتیا ت بکه م، چاک بزانی زۆر به ی خه لکی ده یانه ویت حاله تی عه سه بیه تی من به کار به ی نین بۆ به رژه وه ندی خۆیان، هه روه کو پیز و سو پاسی خۆم ده رده بپرم سه باره ت به و لی کۆ له رانه ی وه کو خۆی زانیاری یه کان ده گه یه نن، چونکه ئاینه که مان نه فرینی له و که سانه کردووه که شاهیدی درۆ ده دن، له هه مان کاتدا ئه گه ر من ئه م ده زگا سیخوپرپه گه وره یه م نه بوا یه شتی کی قورس بوو که بتوانم پارێزگاری له سه لامه تی خۆم و

مانہوہی دہولہ تی ئیسلامی بکہم، بہ تایبہ تی مہ ترسیہ کان لہ ہہ موو لایہ کہ وہ پووبہ پرووم بوونہ تہ وہ .

نایا پاشا و فرمانپہ واکانی پیش ئیمہ و ہکو ئیمہ پاریزگاری یان نہ کردوہ لہ سہ لامہ تی گیانی خو یان؟ ہہ روہا دہ لئیت : لای ہہ موان پروون و ئاشکرایہ کہ چہ ندین جار ہہ ولئی کوشتنی من دراوہ ئیدی بوچی دوو چاری سہ رسو پمان دہ بن، ئہ گہر من خو م لہ ہہ موو کہ سیک بہ دوور بگرم، تہ نانہ ت لہ نزیکترین کہ سیش خو م بہ دوور دہ گرم، ئہ مہ ش لہ پیئاو ئہ و ہدا دہ کہم پاریزگاری لہ ژیانی خو م بکہم؟ کہ ئہ مہ ش شتیکی سادہ یہ و سروشتی مروؤ بہ و شیوازیہ، ئہ مہ ہہ ستیکہ و پیویستہ لئی تی بگہین .

خہ لکی پرسیار دہ کەن و دہ لئین : گوشہ گیری من بووہ تہ ہوکاری دابریمن لہ ولات بہ شیوہ یہ ک کہ بی ئاگام سہ بارہ ت بہ و پروداوانہ ی کہ لہ ناوخوی ولاتدا پروودہ دہن ! ! ئہ مہ لہ کاتیکیا یہ کہ دہزگا سیخوپرہ کانی من ئہ و ہندہ توکمہ و توندوتول بوون، کہ س توانای ئہ و ہی نہ بووہ کہ پروودا و ہ کانم لی بشاریتہ وہ .

بوچوونہ کان سہ بارہ ت بہ سولتان عبدالحمید :

ہہ رورہ ک دہ زانین زوری ک باسی سولتان عبدالحمیدیان بہ چاکہ کردوہ، و ہ لہ پیشہ وہ ئاماژہ مان پیدا، بہ ہمان شیوہ زور کہ سیش تو مہ ت و بوختان و دروی نابہ جی بو سولتان عبدالحمید دروست دہ کەن، شتیکی پروون و ئاشکرایہ ئہ م تو مہ تانہ ش لہ لایہ ن

داگیرکه‌ر و زایونیزم و ماسۆنیه‌کانی دوژمنانی ئیسلامه‌وه خراونه‌ته پال سولتان عبدالحمید، له پیناو ناشیرین کردنی که سایه‌تی سولتان عبدالحمیددا !! له لایه‌کی تره‌وه ئه‌م تۆمه‌تانه‌ش پێگر نه‌بوون له‌وه‌ی که سولتان به‌ سیفه‌ته‌جوانه‌کانی ناو بپریست، که ئه‌مه‌ش راسته‌قینه‌یه‌کی میژووویه، که س ناتوانیست نکولی له‌وه بکات که سولتان که سایه‌تیه‌کی په‌وشت به‌رز و کار و کرده‌وه جوان بووه، که به‌رده‌وام له‌هه‌ول‌دانا بووه بۆ گه‌شه‌پیدانی ده‌ولت و پزگارکردنی گه‌له‌ موسولمانه‌که‌ی له‌ ته‌نگ و چه‌له‌مه و نارچه‌تیه‌کان....

هه‌روه‌ک مسته‌فا کامیل له‌ کتیبه‌که‌یدا (المسألة الشرقية) له‌ لاپه‌ره‌ی ده‌یه‌مدا ده‌لیت: (.. گه‌وره‌ترین سولتانی (ئالی عوسمان) که چوپیته‌ سه‌ر کورسی فه‌رمان په‌وایی و له‌ هه‌ول و کۆششی به‌رده‌وام دا بوویست، بۆ په‌وبه‌په‌ووبوونه‌وه‌ی ده‌ست تێوه‌ردانی ده‌ره‌کی و پاک کردنه‌وه‌ی ده‌ولت له‌و جووره‌که‌سانه‌، سولتان عبدالحمید بووه‌و، ناوبراو له‌ جه‌نگی (۱۸۷۷) هه‌و ئه‌و وانه‌یه‌ فیژیوو، هه‌موو ئه‌و کیشانه‌ی که په‌وبه‌په‌ویان ده‌بوویه‌وه له‌ ده‌ولتدا به‌شیک بوون له‌ چه‌رمه‌سه‌ریه‌کان، به‌لێ سولتان به‌ حیکمه‌ته‌ فراوانه‌که‌ی خۆی ئه‌و مه‌ترسیانه‌ی په‌وانده‌وه و به‌رده‌وام هانده‌ری پیاوانی ده‌ولت بوو، هانی ئه‌و که‌سانه‌ی ده‌دا که له‌ ناو ده‌ولتدان، تا هه‌ول بدن بۆ زیاتر به‌رزکردنه‌وه‌ی ئاست و توانا‌کانی ده‌ولت).

ہر وہا جمال الدینی ئہ فغانی دہ لئیت (ئہ گہر سولتان عبدالحمید بہ راورد بکہیت بہ چوار فہرمان رہوای سہر دہمی خوئی، ئہوا بیگومان لہ پووی دانایی و زیرہکی و سیاسہ تہوہ، لہ ہہ موویان بہ تواناتر و لہ پیشترہ).

ہر وہا تہا مہ دور دہ لئیت (لہ ناو سولتانہ کانی بنہ مالہی عوسمانی دا (ثالی عوسمان) سولتان عبدالحمید ژیرترین و زیرہ کترین و بیرتیزترین سولتانی عوسمانی بووہ .)

ئہرنوآد توینبی لہ کتیبہ کہیدا (العالم والمغرب) لہ لاپہرہ (۲۷) دا دہ لئیت (سولتان عبدالحمید کہ سیکی زنگ و وریا بوو، بہ لام پیویست بوو خوئی یہ کلایی بکاتہوہ بۆ جہنگ کردن لہ گہل دوزمنانی دہرہوہی ئیمپراتوریہ تہ کہیدا، کہ مہ بہ ستمان دہولہ تہ داگیرکہرہ کانن بہ لام سولتان خوئی خہریک کرد بہ دوزمنہ لاوہ یہ کیہ کانی ناوخوئی خوئیہوہ، ہلہ یہ کی تری ئہوہ بوو کہ ناوبراو نہ یوانی گہ شہ بہ توانا سہریازیہ کانی (قوتابخانہی سہریازی) تورکی بدات بہ سوود و ہرگرتن لہ پیشکہ و تنہ کانی پوژٹاوا لہ بواری سہریازی دا).

ہر وہا جورج ئہنتونیوس دہ لئیت (سولتان عبدالحمید زور بہ باشی لہوہ تیگہ یشتبوو کہ مانہوہ و بہ ہیژ بوون و سہ لامہ تی تورکیا بہ ندہ بہ کی بہرکی نیوان دہولہ تہ گہورہ کان، دوزمنایہ تی کردن و ململانیی ئہودہولہ تہ داگیرکہرانہ لہ ناوخویاندا لہ بہرژہوہندی دہولہ تی عوسمانیدایہ .)

ہر وہا میژوونوس (عبداللہ الیل) دلئیت (۔۔۔ به ہر حال ئوہی
 کہ باسکرا سہ بارہت به یه کسانى سہ ردهمى سولتان عبدالحمید،
 ئوہندہ به سہ بؤ سولتان کہ شانازی پیوہ بکات و دہرکوت ئو
 ہیژانہی گہ له کؤمہ یان کرد بؤ پووخواندنی دہولہ تہ کہی، ئوانہ بوون
 کہ دوژمنی سہ رسہ ختی ئیسلام بوون! به ہمان شیوہ ئوہندہ
 به سہ بؤ سولتان عبدالحمید شانازی پیوہ بکات، کہ ئو بہ دریژایی
 ماوہی فہرمان رہوایی خوئی، به ووردی چاودیڑی ئو ئیمپراتوریہ
 ئیسلامیہی کرد و پاراستی، نہ خشہی پہرت کردنی ناوچہ کانی
 دہولہ تی ئیسلامی کاتیک دہستی پیکرد کہ جولہ کہ و ماسؤنیہ کان
 دہستیان گرت به سہر ناوچہ گرنگہ کاندا).

سبحانک اللہم ربنا وبحمدک اشہد ان لا الہ الا انت استغفرک واتوب الیک

وصلی اللہ علی سیدنا محمد وعلی الہ وصحبہ الاخیار

به پشتیوانی خوی گہورہ له پوژی ۲۵/۵/۲۰۰۹ دہستم کرد به وەرگیڑانی

ئہم کتیبہ و، سوپاس بؤ پہروردهگار له ۳۰/۶/۲۰۰۹ دا کوٹایی به

وہرگیڑانہ کہم ہات

ناونیشانی وەرگیڑ

Karwanrasheed@yahoo.com

ژمارہی موبایل : ۰۷۵۰۱۱۱۶۳۱۸

